

וידבר

י' אל משה וא' אהרן זאת חוקת התורה אשר צוה י' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול י' פרשיות שכולל בתחילה ופורט בסוף ופורט בתחילה וכולל בסוף וזו כללה בתחילה וכללה בסוף ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל פרט אלה הדברים כלל זאת חוקת הפסח כלל כל כן נכר לא יאכל בו פרט זאת חוקת התורה כלל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט זאת חוקת התורה רבי אליעזר אומר נאמר כאן חוקה ונאמר להלן חקיה מה חוקה האמורה להלן בכנדי לבן הכתוב מדבר אף חוקה האמורה כאן בכנדי לבן הכתוב מדבר שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי באויו כלים פרה נעשית אמר להם בכנדי זהב אמרו לו והלא למדתנו רבינו בכנדי לבן אמר להם אם מה שראו עינינו ומר ששרתו ידיו שכחתי כך קל וחומר לומר מה שרמתי וכל כך למה כדי להזהר את התלמידים ויש אומרי חילל הוקן היה לא שלא היה יכול לומר מה ששרתו ידיו ויקחו מתרומת הלשכה אליך שתהא גיזבר לדבר וכשם שהיה משה גיזבר לדבר כך היה אהרן גיזבר לדבר כיצא בראתה אומר בשמן המשחה פרה אדומה רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים וחמשים אומרים עגלה בת שתיים ופרה בת שלש וכת ארבע רבי מאיר אומר אף בת חמש כשירה זקינה כשירה אלא שלא ממתנים לה שמה תשחיר שלא תפסל פרה שומע אני שחורה או לכנה תלמוד לו תמימה תמימה לארבות או תמימה למוכים כשהוא אומר אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול הרי מומים אבורים הא מה תלמוד לומר תמימה שתהא תמימה לאדמות אשר אין בה מום למה נאמר הא עד שלא נאמר לי בדין מה מוקדשים שאין מלאכה פוסלת בהם מום פוסל בהם פרה שמלאכה פוסלת בה אינו דין שיהא מום פוסל בהם לא אם אמרת במוקדשים שעשיתן בטהרה לפיכך מום פוסל בהם תאמר בפרה שעשיתן כטומאה לפיכך לא יהיה מום פוסל בה הרי פסח ויכח שעשיתו כטומאה מום פוסל בו והוא יוכיח לפרה אף על פי שעשיתו כטומאה שיהא מום פוסל בה לא אם אמרת בפסח שיש לו זמן קבוע לפיכך מום פוסל בו תאמר בפרה שאין לה זמן קבוע לפיכך לא יהיה מום פוסל בה תלמוד לומר אשר אין בה מום איסי בן עקיבא אומר אשר אין בה מום למר נאמר הא עד שלא יאמר יש לי בדין ונמר מוקדשים שאין נפסלים בשחור ולבן מום פוסל בהם פרה שנפסלת בשחור וכלבן אינו דין שיהיה מום פוסל בה אם זכיתי מן הדין מה תלמוד לומר אשר אין בה מום שהיה בדין לעגלה ערופה שתיפסל כמומים ומה מוקדשים שאין מלאכה פוסלת בהם מום פוסל בהם עגלה שמלאכה פוסלת בה אינו דין שיהיה מום פוסל בה תלמוד לומר אשר אין בה מום בפרה אף אם יש בה מום בעגלה הרי זו כשירה ויורה בן בתירה אומר וברת חטאת העוף שמקריבין טהורים אין מום פוסל בה פרה שמקריבין טמאים אינו דין שיהיה מום פוסל בה תלמוד לומר אשר אין בה מום בה אין מום הא אם יש בעובדיה הרי זו כשירה אמר רבי יאשיהו נכתי לפני רבי יהודה בן בתירה כיצד המום כעובדיה והראני בין שתי אצבעותיו יוצא ולו שני זנבות אשר לא עלה עליה עול בעול שלא לעובדה הכתוב מדבר ואם תאמר בעול של עובדיה אמרת

קל וחומר הוא ומה עגלה שאין המום פוסל בה עול פוסל בה פרה שהום פוסל בה אינו דין שיהא העול פוסל בה הרי מוקדשים יוכיחו שהום פוסל בהם ואין עול פוסל בהם והן יוכיחו לפרה שאף על פי שהום פוסל בה לא יהיה עול פוסל בה לא אם אמרת במוקדשים שאין נפסלים בשחור וכלבן לפיכך אין העול פוסל בהם תאמר בפרה שנפסלת בשחור וכלבן לפיכך יהי עול פוסל בה תלמוד לומר אשר לא עלה עליה עול בעול שאינו של עבודה הכתוב מדבר בניין לעשות שאר עבודה בעול אמרת קל וחומר הוא וברך עגלה שאין המום פוסל בה עשה בה שאר מלאכה בעול פרה שהום פוסל בה אינו דין שנעשה שאר מלאכה בעול חילוף הן הדברים ומה פרה שהום פוסל בה לא עשה שאר מלאכה בעול עגלה שאין המום פוסל בה אינו דין שלא נעשה בה שאר מלאכה בעול כעול תלמוד לומר אשר לא עובד בה דמיון חילופי בעל או חילוף זכיתי ככתחילה ומה עגלה שאין המום פוסל בה עשה בה שאר מלאכה בעול פרה שהום פוסל בה הרי הוא שנעשה בה שאר מלאכה בעול ונתתם אותה אל אלקיז הכהן ברא הכתוב ולימד על הפרה שנעשית בסגן תדע שכן הוא שררי אהרן קיים ואלקיז שורף את הפרה ונתתם אותה זו נעשית באלקיז ושאר הפרות נעשות בכהן גדול דבריו מאיר לויס ברבי יהודה ורבי שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומר זו נעשית באלקיז ושאר הפרות כן בכהן גדול ובין בכהן הדיוט והוציא אותה ולא שיוציא אחת עמה כיצא אומר שאם לא הייתה פרה רוצה לצאת אין מוציא עמה שחורה שלא יאכזרו שחורה שהשו ולא אדומה ושל יאמרו שתי שחור ר' אבא לא מן השם הוא זה לא משנאם והוציא אותה לדבר אל כהן למנחה להר המשחר ושחט אותה בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלת בשחיטתה ושחט אותה מגיד שלא נתכללה בשחיטתה פסולה ושחט אותה מיכן אמרו אין עושים שתי פרות כאחת ושחט אותה לפני שיהיה אחד שוחט ואלקיז רוצה ולקח אלקיז הכהן עוד לכה נאמר והלא כבר נאמר ונתתם אותה אל אלקיז הכהן ומה תלמוד לומר ולקח אותה אלקיז הכהן בכיחובו מדמה באצבעו מצוה בציצית ודלא מצות כלי שיהיה בדין הואיל ולו שמן מכשיר ודם פרה מכשיר אם למדתי ללוג שמן שאין כשר לא ביד אף דם פרה לא יהיה כשר אלא ביד אתר דן מלוג שמן ואני ארון מלוג האשם מום האשם אמרת הפרש לוג שמן כשר ומוכשר להכשיר אם למדתי ללוג שמן שאין כשר אלא ביד אף דם פרה לא יהיה כשר אלא ביד ומקום שכחת איבר להלן מכלי ליד אף כאן מכלי ליד תלמוד לומר מדמה באצבעו מצוה בציצית ודלא בציצית כלי אצבעונימית שבידו אתה אומר ימנית או כל אצבעות תלמוד לומר ופסל הכהן את אצבעו הימנית הואיל ונאמרו אצבעות בתורה סתם ופרש לך הכתוב כאחת מהם שאינה אלא ימנית אף פורשני כל אצבעות שבתורה שלא יהא ימנית המיומנת שבימין והגלילית שבאצבעו והוא אל נכח פני אהל מועד ויהא אל נכח פני אהל פתחו של היכל בשעת הזאת היום והוא אל נכח פני אהל מועד שאם לא הוקם המשכן או אם קיפלה הדוח את היריעה לא היתה פרה נעשית חטאת והוא אל נכח פני אהל מועד למה נאמר והלא כבר נאמר מדמה באצבעו ומה תלמוד לומר מדמה לפי שהוא אומר שבע פעמים שומע אני שבע הזיות ושכילה אחת תלמוד לומר מדמה שבע פעמים מגיד שחור לרם שבע פעמים שבע פעמים שיהו מעכבות זו את זו שהיה

שוהר ברין הואיל ונאמרו הזיות כפנים ונאמרו הזיות כחץ / אם למדתי לפנימיות שהם מעכבות זו את זו / אף החיצונות יהיו מעכבות זו את זו / לא אם אמרת בפנימיות שהם מכפרות לפיכך מעכבות זו את זו תאמך בחיצונות שאין מכפרות לפיכך לא יעכבו זו את זו / תלמוד לומר שבע פעמים לפני יי' שהיו מעכבות זו את זו / סליק פיסקא

ושרף את הפרה לעיניו את עורה ואת כשרה ואת דמיה על פרשה ישרוף / בא הכתה ולימד על הפר' שתהא מלאכה פוסלת כשריפתה / הא עד שלא יאמר יש לי כרין אם פוסלת כשריפתה לא תפסול כשריפתה / אם זכית מן הדין / מה הל' ושרף את הפרה לעיניו / אלא בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלת בה בשעת שריפתה עד שתיעשה אפר / ושרף את הפרה לעיניו / לא פרים הנשרפים / שהיה כרין ומה פרה שאין נעשית כפנים מלאכה פוסלת כשריפתה / פרים הנעשים כפנים אינדין שתהא מלאכה פוסלת כשריפתה / לא אם אמרת בפרה שזמלאכה פוסל כשריפתה לפיכך פוסלת כשריפתה / תאמר בפרים הנשרפים שאין מלאכה פוסלת כשריפתה לפיכך לא תפסול כשריפתה / ותפסול כשריפתה והדין נותן / ומה פרה שאין נעשית כפנים מלאכה פוסלת כשריפתה / פרים הנשרפים שנעשים כפנים אינדין שתהא מלאכה פוסלת כשריפתה / תלמוד לומר ושרף את הפרה ושחט את הפרה / ולא פרים הנשרפים / ושרף את הפרה לעיניו / שהיה אחר שורף ואלעזר רואה / את עורה ואת פרשה / מה פרשה כקומא אף כולם במקומו / מיכן אמרו הדם כל שהו לא יחזיר ואם החזיר פסל / ורבי נתן אומר מקנה ידו בגופה של פרה / ושרף את הפרה / להביא את הפקיעים / מיכן אמרו חבשר כל שהוא יחזיר ואם לא החזיר פסל / עצם כל שהוא יחזיר / לא החזיר לא פסל / ככזית כל שהוא יחזיר ואם לא החזיר פסל / ושרף את הפרה ריבוי אחר ריבוי אחר ריבוי אלא למעט דברי רבי שמעאל / רבי עקיבא אומר עד שיצת האור ברובו / ורבי יהודה אומר ישרף שלא ימעיט את העצים / מרבה הוא לה חבילי אוזב וחבילי איזוב יון בשביל לרבות את העפר / ולקח הכהן / נאמר כן לקיחה ונאמרה להלן לקיחה מה לקיחה האמורה להלן שלשה אף לקיחה האמורה כן שלשה / עץ / שומע אני כל עץ כמשמע תלמוד לומר ארץ / אי ארץ שומע אני אפילו ענף תלמוד לומר עץ / הא כיצד זו בקעת של ארץ / אוזב / ולא אוזב יון / ולא אוזב כוחלית / ולא אוזב מדברית / ולא אוזב רומית / ולא אוזב שיש לו שם לווי / ותולעת שני / ששינתו תולעת ולא ששינתו דבר אחר / והשליך אל תוך שריפת הפרה / שומע אני משתעשה אפר תל הפרה / אי הפרה יכול לקרערה ויתגבר לתוכה תל והשליך / תוך שריפת הפרה / הא כיצד משתבקע / וככם כגדיו הכהן ורחץ את כשרו במים / בא הכתוב ולימד על המשליך את האזוב שמטמא בגדים / ואחר יבוא אל המחנה / מה כן אסור לבוא אל המחנה אף להלן אסור לבוא אל המחנה / וטמא הכהן עד הערב / מה להלן עד הערב אף כן עד הערב / והשורף אותה יככם כגדיו / בא הכתוב ולימד על השורף את הפרה שמטמא בגדים הא עד שלא יאמר יש לי כרין / אם המשליך האזוב כטמא את כגדיו / השורף את הפרה לא יטמא את כגדיו / אם זכית מן הדין מה תלמוד לומר והשורף אותה / בא הכתוב ולימד על העוסקים בפרה מתחילה ועד סוף שיהיו טעונים תכנסת בגדים ורחיצת גוף והערכ שמש / והשורף אותה יככם כגדיו / ולא כגדים המנגעים שהיה כרין / ומה פרה

שאינה מטמא כמגע / השורף מטמא כגדים / כגדים הכנוגעים שמטמאים כמגע אינדין ששורפם מטמא כגדים תלמוד לומר והשורף אותה יככם כגדיו / ולא המנגע / וככם כגדיו במים / ולא כשרו במים / במים במים שני פעמים מר תלמוד לומר שהיה כרין הואיל ואדם טעון טבילת / וכלים טעונים טבילת / מה אדם טובל כראוי לו אף כלים טובלים כראוי להם / תלמוד לומר במים במים שני פעמים / מקום שאדם טובל שם ידים וכלים מטבילים כראוי להם / ואסף איש טהור / לפי שמצינו שכל מעשה פרה ככהן שומע אני אף אסיפת תהיה ככהן / תלמוד לומר ואסף איש טהור / מגיד שאסיפת האפר כשרירה בכל אדם / ואסף איש טהור / להוציא את הקטן משמע / בוציא את הקטן ומצוה את האשה / תלמוד לומר טהור / להביא את האשה דברי רבי שמעאל / רבי עקיבא אומר ואסף איש טהור / להוציא את האשה ומביא את הקטן תלמוד לומר והניח מחוץ למחנה / לא אמרתי אלא במי שישבו דעת להניח / טהור שרבי ישמעאל אומר טהור למה נאמר עד שלא יאמר יש לי כרין / אם המזה טהור האוסף לא יהיה טהור / הא מה תלמוד לומר טהור / טהור מכל טומאה / ואיזהו זה טבול יום / רבי נתן אומר נאמר כן טהור ונאמר להלן טהור מר טהור האמור להלן טבא לתרומה וטהור לחטאת / אף טהור האמור כן טמא לתרומה וטהור לחטאת / את אפר הפרה / ולא האודים / מיכן אמרו חולקין אותו לטלש חלקים / אחד נותן בחיל / ואחד נותן בהר המשה / ואחד מתחלק לכל המשמר / אל מחוץ למחנה / חוץ להר המשה / אל מקום טהור / שהיה מקומו טהור / מיכן היה רבי אלעזר אומר דלי של מי חטאת שמוקף צמיד פתיל ונתון כאהל / חמת טמא שנאמר אל מקום טהור / ואין זה מקום טהור / והיתה לעדת בני ישראל למשמרת / למה נאמר שיכול אין לי אלא שמלאכה פוסלת כפרה / במים מגיד תלמוד לומר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה / או אפילו קידשו תלמוד לומר למי נדה / והיתה לעדת בני ישראל / מיכן אמרו פרה ששתת מי חטאת כשרה טמא מעת לעת / ר' יהודה אומר בטלו כמקוה / והיתה לעדת בני ישראל / וכבר הלכנו זו נשאלת לפני שלשים ושמונה זקני' בכרם ביבנה ושיהיו את כשרה / והיתה לעדת בני ישראל / זה אחד מן הדברים שהיה רבי יוסי הגלילי דן לפני רבי עקיבא חילקו לפני רבי עקיבא ואחרים כיצאו לו תשובה אמרו לו מהאני לחזור אמר לו לכל אדם אחזר ולא לך שאתה יוסי הגלילי / אמר לו הרי הוא אומ' והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה / כשהם שבורי' הריהם מי נדה / אמר רבי טרפון ראיתי האיל מנגח ימר ופונה ונגבר וכל היות לא יעמדו לפני ואין מציל מידו ועשה כרצונו והגדיל זה רבי עקיבא / ואני הייתי מנין והנה צפיר העוים כא מן המערב על פני כל הארץ ואין כנוע בארץ / והצפיר קרן חזות בין עיניו ויבוא עד האיל בעל הקרנים אשר ראיתי הייתי עומד לפני האוכל ויוץ אליו כחמת כוחו וראיתי מגיע אצל האיל ויתמרמר אליו ויד את האיל וישכר שתי קרניו / ולא היה כח לאיל לעמוד לפניו וישליכהו ארצה וירכסוהו ולא היה מציל לאיל מידו / זה רבי יוסי הגלילי / חטאת היא / מגיד שבוטלים בה חטאת היא / מגיד שאם שינה אחד מכל מעשה פסולת / חטאת היא / מגיד שאם נשחטה שלא לשמה פסולה / חטאת היא / מגיד שנשרפת בלילה כמים / אי חטאת היא יכול שתהא נפסלת בלינה תלמוד לומר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת ימים על ימים ושנים על שנים / וככם האוסף את אפר הפרה

בכל צדדיו כשהוא פתוח, או מה להלן טמא בשמא ערב, אף כאן טמא טומאת ערב, אמרת וכי אהל מויזן לכונו לא מן הדין ודבר הלמד במקום אחר אתה בא ללמד הימנו הלמד מן המלמד, ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וכי עפר הוא והלא אפר הוא, מפני מה שינה הכתוב כמשמעו מפני שמקישו לדבר אחר, דבר אחר נאמר כאן עפר ונאמר להלן עפר מה עפר האמור להלן על פני המי, אף כאן על פני המים, ומה להלן אם הקדים עפר לבנים יצא, אף כאן אם הקדים עפר לבנים יצא, דבר אחר שאם נשתנו מראיו בשר, סליק פיסקא, עליו מים חיים אל כלי, במי מעיין הכתוב מדבר, ונתן

אתרוממו במים מעיין או אינו מדבר אלא במים שהם חיים לעולם, ואף על פי שאין דאיייר לדבר ודבר, ויחפרו עכדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים, הא מה תל ונתן עליו מים חיים אל כלי, מגיד שעשרה בה כל הכלים ככלי חרש, שהיה בדין הואיל ומים ועפר במקדשים בסוטה, ומים ועפר במקדשים כפרה, אם למדתי לסוטה שלא עשה בה כל הכלים ככלי חרש, אף פרה לא נעשה בה כל הכלים ככלי חרש, ולקח, נאמרה כאן לקיחה ונאמרה להלן לקיחה, מה לקיחה האמורה להלן שלשה, אף לקיחה האמורה כאן שלשה, אזור, ולא איזוב יין ולא איזוב כוחלית ולא איזוב רומית ולא איזוב מדברית ולא איזוב שיש לו שם לווי, סליק פיסקא, במים איש טהור, שיהא במים כדי טבילה, איש

והוציא את הקטן משמע, מוציא את הקטן ומוציא את האשה תלמוד לומר טהור, להביא את האשה דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר טהור למה נאמר הא עד שלא יאמר יש לי בדין, אם האוסף טהור המזוה לא יהיה טהור, הא מה תלמוד לומר טהור מכל טומאה, ואיזה זה זה טבול יום, רבי עקיבא אומר נאמר כאן טהור ונאמר להלן טהור מה טהור האמור כאן טמא לתרומה וטהור לחטאת, אף טהור האמור להלן טמא לתרומה וטהור לחטאת, והזהר על האהל, בא הכתוב ולימד על האהל שהוא מקבל טומאה, דבר אחר בא הכתוב ולימד בשעת קיבוץ טומאה, והזהר על האהל ועל כל הכלים ועל הנוגע בעצם, וזו עצם כשעורה, אתה אומר זו עצם כשעורה, או אינו אלא אבר מן החי, כשהוא אומר או בעצם אדם, הרי אבר מן החי אומר, או מה תלמוד לומר ועל הנוגע בעצם, זו עצם כשעורה, ועל הנוגע בעצם מגיד הכתוב שכשם שהביא כולן לענין טומאה, כך הביא כולם לענין הזאה, והזהר טהור על הטמא, טהור על הטמא טהור, אף טהור על הטמא, דברי רבי עקיבא, ביום השלישי וביום השביעי, בא הכתוב ולימד על טומאת מת שטעון הוייה שלישי ושביעי, אתה אומר לכך בא, או הוזה בשלישי ויהיה בשביעי, ואם לא הוזה בשלישי לא יהיה בשביעי, תלמוד לומר וחטאו ביום השביעי, שינה עליו לפסול, אין לי אלא שביעי שמיני תשיעי עשירי מניין תל וחטאו ביום השביעי ואחר כך וככם בגדיו ורחץ בביתם וטהרו כערב, ואיש אשר ישמא ולא יתחטא, על טומאת מקדש וקדשיו הכתוב מדבר וענש כרת, אלא ענש כרת לא על הוייה תל ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר, וענשו לא יטהר ואין עונשו כרת, והוייה לכס לחוקת עולם, שינה דבר לדור, ומהו מי הגדה יכנס בגדיו, בין מים למים הכתוב מדבר, וחילק הכתוב בין מים שיש בהם כדי הזייה, ובין מים שאין בהם כדי הזייה, שהמים שיש בהם כדי הזייה מטמא אדם לטמא בגדים, ומים שאין בהם כדי הזייה מטמא

בכלי חרש הכתוב מדבר אף כאן בכלי חרש הכתוב מדבר, או אינו מדבר אלא בכל הכלים תל כל כלי פתוח כלי שנטמא אין לי טהרה מטומאתו ואיזה זה זה כלי חרש, מה תלמוד לל פתוח ואפילו כל שור, רבי יעקב אומר בכלי חרש הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא בכל הכלים תל כל כלי פתוח, כלי שמקבל טומאה דרך פיתוחו ואיזה זה זה כלי חרש מה תלמוד לומר טמא טמא לעולם, אבא חנין אומר משום רבי אליעזר כל כלי פתוח, שומע אני אפילו כולו תלמוד לומר פתוח, על פיתוחו אמרתי ולא על כולו, וכל כלי פתוח, פתיל זה הענף, צמיד זה הדופק, ואף על פי שאין ראיה לדבר וכן לדבר שנאמר ויצמד ישראל לבעל פעור, וכל כלי טמא הוא מיכן אמרו כלים מצילים צמיד פתיל באהל חמת, אזהלים בכסוי, וכל כלי פתוח, מיכן אמרו חבית שכפאה על פיה במדרגה כשיט מן הצדדים טמאה שנאמר צמיד פתיל עליו ולא צמיד פתיל על גביו, וכל כלי פתוח, אין לי אלא כלי חרש כלי גדלים וכלי אבנים מנין וכלי אדמה, ודין הוא גמא כלי חרש שהם עלולים לקבל טומאה הרי הם מצילים, צמיד פתיל, באהל חמת, כלי גדלים כלי אבנים כלי אדמה שאין לקבל טומאה אינו דין שיצילו צמיד פתיל באהל חמת, תל וכל כלי פתוח טמא הוא, מר תלמוד לומר טמא הוא, אלא הוא שיציל את עצמו, צמיד פתיל באהל חמת יציל על עצמו במגע השרץ, סליק פיסקא.

ובל אשר יגע על פני השדה להביא את העובר במעי אשה דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר להביא את גחל ודופק, בחלל חרב, בא הכתוב ולימד על החרב שטמאה טומאת שבער והנוגע בה טמא, טומאת שבעה, הא למדנו לכלים ולאדם, כלים ואדם וכלים מנין תל וכנסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם, הא למדנו לכלים ואדם וכלים, בחלל חרב או במת, אף המת בכלל חלל, והרי הכתוב מוציא מכללו לעשות את שפירש הימנו כמורה דברי רבי יאשיהו, רבי יונתן אומר אין המת בכלל חלל, לפי שמצינו שלימדו על המת בפני עצמו, ועל החלל בפני עצמו, מניין אף הפורש ממנו לעשות כמותו, אמרת קל וחומר ומר נבילה קלה עשרת כה הפורש ממנה כמור, המת חמור אינו דין שתעשרה הפורש ממנו לעשותו כמותו, לא אם אמרת בנבילה שנטמאה טומאת ערב מרובה תאמר במת שנטמאה טומאת שבעה מועטת, אמרת ולי היכן ריבה והלא כמת ריבה, שהמת מטמא טומאת שבעה, ונבילה מטמאה טומאת ערב, מניין שנטמאה בהיט אמרת קל וחומר בה נבילה קלה הרי מטמאה בהיט, המת חמור דין הוא שנטמא בהיט, אי מה להלן טומאת ערב אף כאן טומאת ערב, אמרת מקום שמגעו טומאת שבעה חיסיו טומאת שבעה, מקום שמגעו טומאת ערב חיסיו טומאת ערב, רבי מאיר אומר בהרגו דבר שבמקבל טומאה הכתוב מדבר שנטמאה בהט או אפילו זרק בו חפץ וחרגו תל כל הורג נפש וכל נוגע בחלל, מקיש הורג לנוגע מה נוגע על ידי חיבורו, אף הורג על ידי חיבורו, או בעצם אדם, זה אבר מן החי או אינו אלא עצם כשעורה, כשהוא אומר וכל הנוגע בעצם כשעורה, אמר רב מה תל או בעצם אדם זה אבר מן החי, ושני עצמות נאמרו אל בעצם אדם וזה אבר מן החי וכל הנוגע בעצם זה עצם כשעורה, דבר אחר מה חסר בשר ונגידים ועצמות, אף אבר מן החי בשר ועצמות ונגידים כבידיות, או בקבר, זה קבר סתום, אתה אומר זה קבר סתום, או אינו אלא קבר פתוח, אמרת קל וחומר, ומה אהל שהוא מקבל טומאה אין מטמא בכל צדדיו כשהוא פתוח, קבר שאין מקבל טומאה אינו דין שלא יטמא.

אילו עשית כדרך שעשו אימותיך זכית שיוצא כמך כהן גדול
כיוצא כזה ועשיתי איבדת את עצמך ואבדתה את מכוונך ואת
כבודך לכן נאמר ונת אש כהן הגדול מאחיו כיוצא בו אתה
אומ' אתם לא עמי יאומר והיה מכפר בני ישראל כחול הים אשר
לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם
וכי מה עניין זה לזה משל למלך שכעס על אשתו שלח סופר
אחר לכתוב להגט ועד שלא בא הסופר נתעצרה המלכה
לאשתו אמר המלך איפשר שיצא סופר זה מיכן חלוק אל
אמור לו כוונתו שאני כופל להכתובתך לכן נאמר כי
אתם לא עמי ואומר והיה מכפר בני ישראל כחול הים כיוצא
בו אתה אומר תאשם שומרון כי מרתה באלהיה ואומר שוכה
ישראל עדי אלהיך וכי מה עניין זה לזה משל לסדר הדבר
דומה למדינת שבררה על המלך שלח המלך פולימרכוס
ואמר להתריבה הירא אותו פולימרכוס בקי ומיושב אמר להם
טלו לכם מים ואם לאו הרגי עושרי לכם כדרך שעשיתי
למדינת פלוגית ולחברותיה ולהפרכיא פלוגית ולהברותיה
לכן נאמר תאשם שומרון כי מרתה באלהיה ואומר שוכה
ישראל דבר אחר וישב ישראל כשישים במקום הטטות לפי
שהיו ישראל במדבר לא מקום זרע ותאינר וגפן ורימון כאן
ועשו מלחמה עם סיחון ועוג ונפלו בידו ונטלו כל מה שלהם
מלכות זומתנאה ומשתחצת אין לה לא ארבע מדינות שראוין
למלכות ואילו הם אביא זאלכסנדריו וקרישני ואנטוכיא
ואילו היו להם ששים עיר וכולם ראיות למלכות שנאם ששים
עיר כל חבל ארנוב ממלכת עוג כבשן ובאו ישראל ועשו
מלחמה עמהם ונפלו בידם ונטלו כל מה שלהם אבל
משנתמלאו ישראל מן הניצור התחילו מבזים את הניצור
מקריעים כסות ומשליכים ובקריעין בהמה ומשליכים לפי שלא
היו מבקשים אלא כלי כסף וכלי זהב שנאמר וכל הבהמה
ושלל הערים כוונת לנו באו וישבו להם בשישים במקום
השטור באתה השעה עמדו עמומי ומואבים וככו להם מקול
מבית הישימות ועד תר השלל והושענו טם נשים ומכרים כל
מיני בשמים והיו ישראל אוכלים ושותים כמותה שעה אדם
יוצא לטייל ומבקש ליקח לו חפץ מן הזקניה והייתה מוכרת
לו בשווי וקטנר קוראה ואומרה לו מכפנים בוא וקח לך
בפחות והיה הוא לוקח הימניה ביום הראשון וביום השני
וביום השלישי אמרה לו היכנס לפניך וברור לך לעצמך אי
אתה בן בית והיית נכנס אצלך והוצרצור מלא יין אצלך מיין
העמוני שעדיין לא באסר יינן של גוים לישראל אמרה לה
רצונך שתשתה יין והוא היה שותה והיה היין כוער בו ואומר
לך השמעי לי והיא מוציאה דפוס של פעור מתחת פסיקין
שלה ואומרת לו רבי רצונך שאשמע לך השתחוה לזה ואומר לה
וכי לעבודה זרה אני משתחוה אמרה לו וכי מה אכפת לך אינך
אלה שתגלה עצמך לי מיכן אמרו המפער עצמו לבקל פעור
הרי זו עבודה והיה היין כוער בו ואומר לה השמעי לי ואומרת
לו רצונך שאשמע לך הינך מתודותי של משה והוא נאמר שכ
וינדרו לבושת והיו שיקוצים כאהבם באחרונה חזרו לעשות
להם מדינה והיו קורא להם ואוכלים שג' ותקראו לעם לזכרי
אלהיהם רבי אלעזר בן שמעון אומ' כשם שאי אפשר למסמר
לפרוש מן הדלת בלא עץ כך אי אפשר לישראל לפרוש מן
הפעור בלא נפשות מעשה כפינה בן נוכחא דאריה שהיה
מעניל בחביות ובה עליו שר של פעור ושטם עליו את השפור
וכרח והלך לו ובה עליו בלילה שיניו אמ' לו איך אתה מקול' לני
אמר לו שוב איני מקול'ך מעתה שוב מעשה בכשטי מאולם

שהשכיב

אדם לטמא אוכלים ומשקים אתה אומר לכן בא או לא בא
אלא לחלוק בן מזה לנוגע שהיה שלא נגע מטמא כנדי
והמזה נוגע דין הוא שיטמא בגדים והרי דברים קל וחומר ומה
אם המזה שאין נוגע מטמא כנדי המזה נוגע דין הוא שיטמא
בגדים אין לי אלא שהורים טמאים מגיין אברת קל וחומר
הוא אם שהורים מטמאים קל וחומר לטמאים אין לי אלא
כשירים פסולים מגיין אברת קל וחומר הוא אם כשירים
מטמאים קל וחומר לפסולים הא אין עליך לומר כלשון
האחרון אלא כלשון הראשון בין מיכ למים הכתוב חילק בין
מים שיש ברך כדי הויה ובין מים שאין בה כדי הויה שמים
שיש בהם כדי הויה מטמא אדם לטמא בגדים ומים שאין בהם
כדי הויה מטמא אדם לטמא אוכלים ומשק' סליק פיסקא
וכל אשר יגע בהם הטמא יטמא למה נאמר לפי שהיה
אומר כחלל חרב בא הכתוב ולימד על החרב שהיה
טמאה שומאת שכעה הנוגע בה טמא שומאת שכעה הא למדנו
לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מגיין תל וכתבתם בגדיכם
הא למדנו לכלים ואדם וכלים כלים וכלים מגיין אברת קל
וחומר הוא ומה כלים הנוגעים באדם הנוגעים בכלים הנוגעים
במת הרי הן טמאים כלים הנוגעים בכלים וכלים הנוגעים
במת דין הוא שהיו טמאים כלים באדם מגיין אברת קל וחומר
הוא ומה אם כלים הנוגעים בכלים טמאים כלים הנוגעים
באדם הנוגע במת דין הוא שיהיו טמאים או יהיה אדם מקבל
טומאה מן המת לטמא את חבירו שומאת שכעה אברת קל
וחומר הוא ומה כלים שהם טמאים על גבי משכב ומושב הרי
הם מקבלים טומאה מן המת לטמא אדם שומאת שכעה אדם
שומאת משכב ומושב אינן דין שיהיו מקבלים טומאה מן המת
לטמא את חבירו שומאת שכעה תל והנפש הנוגעת תטמא
עד הערב שומאת ערב מטמא ואין מקבל טומאה מן המת
מלטמא את חבירו שומאת שכעה או שומאת בהיט אברת
קל וחומר ומה בבילור קלה הרי מטמאה בהיטמת חומר
אינו דין שומאת בהיטת תלמוד לומר וכל אשר יגע במגע הוא
טמא ואין טמא בהיט' סליק פיסקא

פרשת בלק

וישב

ישראל בשישים ויחל העם לזנות ואין ישיבה
בכל מקום כי אם קלקלה שג' וישב העם
לאכל ושתה ואומר וישבו לאכול להם

רבי עקיבא אומר כל פרשה שהיא סמוכה לחברתה למידת
הימניה רבי אומר הדבר פרשיות סמוכות זו לזו ורחוקות זו
מזו כרחוק מורח ממערב כיוצא בו אתה אומר הן בני ישראל
לא שמעו אלי אמר לו המקום ושמעו לקולך כיוצא בו אתה
אומ' ונת אש כהן הגדול מאחיו כיוצא בו אתה
ענין זה לזה אף הוא נשרף משל למה הדבר דומה לקיטרון
שהשלים שניו ולא שימש פלומפולין שלו אלא כרח והלך
לו שלח המלך והביאו והיינו לקטוע את ראשו עד שלא יצא
ליהרג אם המלך מילאו לו מידה של דינרים וזה הוציאו לפניו
אכרו לו אילו עשית כדרך שעשו חביריך היית נוטל מידה של
דינרי זהב ונפשו שלך עשיתי איבדת את נפשך ואיבדת את
מכוונך כן בת כהן שזינתה יוצא כהן גדול לפניו ואומר לך

של כסף מלאות כסף ומחוקיהם זהב / שוב מעשר באחד ששילח ביד בנו שתי מידות של זהב ומחוקיהם זהב / אמרו כפת סיח את המנוחה / והייתה לו ולדעו אחריו ברית כהונת עולם / אילו עשרים וארבע מנות כהונה שניתנו לכהני / תחת אשר קינא לאלהיו ויכפר על בני ישראל תחת אשר הערר למות נפשו / לכפר על בני ישראל לא נאמר כאן אלא ויכפר על בני ישראל שעד עכשו לא זו אלא עומד ומכפר עד שיהיו המתי / סליק פיסקא

פרשת פנחס

פנחס

בן אלעזר / לאלה תחלק הארץ בנחלת במספר שמות / הכל במשמע ישראל כהנים / וזוים / גרים / נשים / ועבדים / ושומטום / ואנדרוניס / במשמע / ויאמ' יי אל אהרן בארע לא תנחל / יצאו כהנים / ותכוד בני ישראל לא ינחלו בנחלה / יצאו לזים / לשמות משות אבותם תתנחלו / יצאו גרים ועבדים / איש לפי פקודיו / יצאנשים ושומטום ואנדרוניס / רבי יאשיהו אומר ליוצאי מצרים נתחלק הארץ שנאמר לשמות משות קטנים / רבי יונתן אומר לכא הארץ נתחלק הארץ שנאמר לאלה תחלק הארץ ומריתל לשמות משות אבותם / שיני המקום נחלה זומכל נחלות שבתורה שכל נחלות שכמות חיים יורשים את המתי / וכאן בתים יורשים את החיים / רבי אומר משל למח הדבר דומה לשני אחים כהנים שהיו בעיר לזה בן אחד ולזה שלשה בנים / יצאו לגורן זה נטל סאה ואלו נטלו שלשה סאים והורישו את אבותיהם וחזרו וחלקו בשות וירשו מתים את החיים וחזרו וחלקו בשות / רבי שמעון בן אלעזר אומר ור נטל חלקו וחלק אביו / וזה נטל חלקו וחלק אביו / נמצאת מקיים לאלה תחלק הארץ בנחלה / ונמצאת מקיים לשמות משות אבותם תתנחלו / לרב תרבו נחלתו ולמעט תמעט נחלתו הרי שהיו לו בשעת יציאת מצר' חמשה בנים ובכניהם לארץ עשרה קורא אני למעט תמעט נחלתו הרי שניצא עמו עשרה בנים ממצרים ובכניהם לארץ נמצאו חמש קוראני עליהם לרב תרבו נחלתו / איש יצאו עבדי נשי ושומטום ואנדרוניס / לפי פקודיו מלמד שלא נתחלק ארץ ישראל אלא לכל שבט ושכל לפי מה שהוא / וכן הוא אומר ויברכו בני יוסף את יהושע ואומר אני עם רב עד אשר כה ברכני יי ואומר ויאמר להם יהושע אם עם רב אתם עלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים כי אף לך הר אפרים יותן נחלתו / שומע אני מעורבים תל בגורל / אי בגורל יכול שומע אני כינו לבין עצמו תל על פי נחלתו / שומע אני כינו לבין עצמם תלמוד למר על פי יי / מגיד שלא נתחלק ארץ ישראל אלא כדוחה הקדש / אך / יצאו כלב וירושע וכן הוא אומר ויתנו לכלב את החרון כאשר דבר משה ואומר ויתנו בני ישראל נחלתם ליהושע בן נון בתוכם / על פי יי נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח / לשמות משות אבותם יצאו גרים ועבדים / על פי הגורל תחלק נחלתו / מגיד שלא נתחלק ארץ ישראל אלא בשמיון / בית כור כנגד בית סאה ובית סאה כנגד בית כור / סליק פיסקא

ותקרבנה

שהשכיר את חמורו לאשר גויה / כיון שיעתה לפתחיה של ברינה / אמרה לה המתן עד שתכנס לבית עבודה זרה שלה / לאחר שיעתה אמר לה המתני לי עד שאכנס ואעשרה כדרך שעשית אמרה לו ואיפשר אתר יהודי בכנס וקינח עצמו בחוטמו של פעור / והיו כל הגוים משחקים לו ואומרים לא עשה אדם אחד כיוצא בזה / שוב מעשה בשלטון אחד שבא ממדינת דים להשתחוות לפעור / אמר להם הכיאו פר אחד טאנו מקריבים לו או איל אחד טאנו מקריבים לו / אמרו לו אין אנו נזקקים לו ככך אלא שתגלה עצמך לו / גורר כהם סגנדרים והיו מפצעים את ראשיהם / אמר להם אוי לכם ולשענותיכם / צמד ישראל באותה שעה ויהר אף יי בישראל ויאמ' יי אל משה קח את כל ראשי העם / דייני / והיו צולבי את חטאים כנגד השמש / ויאמר משה אל שופט ישראל הרנו איש אנשיו הנצמדים לבקל פעור / בא לו שבטו של שמעון אצל זמרי חרי אתר יושב בשלוח ואנו נדונים בהרינה / עמד וכינס עשרים וארבעה אף משבטו וכלאו אצל כזבי אמ לה השמעני לי אמרה לו איני נשמעת לא לגדול שבכם כיצא כמשה רבך אמ לה אף אני רב השבט כמו בן / ונשמעה לו / ולא עוד אלא שאני גדול משבטו שאני לשיני והוא לשיני / אחור בידו והעמידה באמצע כל ישראל שנאמר והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משח ולעיני כל עדת בני ישראל והמרי כוכים פתח אהל מועד / נענר פנחס באותה שעה ואמר אין אדם כאן שיהרג ויהרג / היכן הם אריות גור אריר יהודה דן גור אריר / התחיל צוח כיון שראה שהיו הכל שותקי / עמד מתוך סנהדרין שלו ושמש את הרומח והזיחו כפונתו / והיה מיסתמך במקלו והולך / אמרו לו פנחס להיכן אתה הולך / אמר להם אין לי גדול משמכם בכל מקום / אמרו לו הניחו לי ויכנס התייר פרושים את הדבר / כיון שנכנס עשה לו המקום נסים ששה / נס ראשון שדרכן לפרוש זה מזה ודבקן המלאך זה בזה / נס שני שסתם פיהם המלאך ולא היו יכולים לדבר / נס שלישי שכיון הוצמח לתוך זכרותו של וולתך נקבות שלה / והיו הכל רואים את זכרותו של בקיבה שלה כשכיל התיקנים / שלא יהו אומרים לא הייתה שם שומאה אף הוא נכנס לעשות צרכיו / נס רביעי שלא נשמטון הרוחם אלא עמדו במקומם / נס חמישי שהגבירה המלאך פתח שקוף כדי שיראו על כתפו / נס שישי שהיה המלאך מחבל לפניו ויצא כיון שיצא וראו פנחס את המלאך שהיה מחבל יותר מדיי חשליכן לארץ ועמד ופילל שנאמר ויעמד פנחס ויפיל ותעצר המגפה ותחשב לו לצדקה / ועוד ששה ניסים אחרים נעשו לו / נס שביעי שנאריך הנית של רומח עד שנכנס כשני גולמים ויצא למעלה / נס שמיני שנתחוק ורועו של פנחס / חשיני שלא נשבר הרומח / עשירי שלא ירד מרומם על פנחס שלא נטמא אחד עשר שדרך העליון לחמית התחתון על הרומח / ונעשר נס ונהפך זמרי על כזבי בשעת מעשר וחייבם מיתר / באו שבטו של שמעון אצל שבטו של לוי / וכי כתו של פוטי הית מבקש לעקור שבט אחר מישראל / וכי אין אנו יודעים בן מי הוא כיון שראו המקום שהכל מולזלים בו / התחיל מייחשו כשבה ש' פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל / כהן בן כהן / אי בן קנאי משיח היתה בן משיח חמה / השיב את חמתי מעל בני ישראל / לכך אמר הגני נתן לי בריתי שלום / מלמ' שעמדו ממנו בכני ראשון שמונה עשר כהנים גדולי / ובשכיל שהיו מוכרים אותו בדמים התחילו שנותיהם מתקצרות / מעשה באחד ששלח ביד בנו שתי מידות

ותקרבנה

בנות צלפחד כיון ששמעו בנות צלפחד שהארץ מתחלקת לשבטים ולא לבקבות נתקבצו כולן זו על זו ליטול עצה אמרו לא כרחמי בשר ודם רחמי הבקום בשר ודם רחמי על הזכרים יותר בן הנקיבות אבל מי שאמר ויחיד העולם אינו בן אלא על הזכרים ועל הנקיבות רחמי על הכל שנאמר טוב י' לכל ורחמי על כל מעשיו בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה מגיד הכתר שכשם שהיה צלפחד בכור כך היו כולן בכורות וזלמוך שהיו זכאות בנות זכאי וכל מי שמעשיו סתומים מעשה אבותיו סתומים מעשה אבותיו סתומים והכתוב מייחסו לשבח הרי זה צדיק בן צדיק וכל מי שמעשיו סתומים מעשה אבותיו סתומים הכתוב מייחסו לגנאי הרי זה רשע בן רשע רבי נתן אומר בלא הכתוב ללמוד שכל צדיק וצדיק שגדל בחיק רשע ולא עשה כמעשיו להודיע כמה צדיק גדול שגדל בחיק רשע ולא עשה כמעשיו להודיע כמה רשע גדול שגדל בחיק צדיק ולא עשה כמעשיו עשו גדל בין שני צדיקים בין יצחק ובין רבקה ולא עשה כמעשיו עובדיה גדל בין שני רשעים בין אחאב ואיזבל ולא עשה כמעשיו ונתנבא על עשו שגדל בין שני צדיקים בין יצחק לרבקה ולא עשה כמעשיו שנאמר חזון עובדיה כה אבר י' אלהים לאדם למשפחות מבשר בן יוסף כשם שחיבב יוסף את ארץ ישראל כך חיבבו את בנות צלפחד ואלה בנות צלפחד מחלה נועה חגלה ומלכה ותרצה או כל הקודם בבקרא קודם במעשה תל ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד מלמד שכולם שקולות זו בזו ותעמדה לפני משה מגיד הכתוב שלא עמדו אלא בשנת הארבעי' בשנה שמת בה אהרן שנאמר ועל אהרן הכהן עלה הר ההר על פי י' וימת שם בשנת הארבעים לפני משה ולפני אליעזר הכהן אם משה לא היה יודע אלא עזר היר יודע אלא סרס המבקר ודורשיו דברי רבי יאשיהו אבא חנין אומר משום רבי אליעזר בבית המדרש היו זכאי ועמדו לפניו אבינו מת במדבר רבי עקיבא אומר נאם כאן מדבר ונאמר להלן מדבר בור מדבר האמור כאן צלפחד אף מדבר האמור כאן צלפחד והוא לא היה בתוך העדה זו עדת מליכי הנועדים על י' זו עדת ברגלים בעדת קרח זו עדת של קרח כי בחטאומת שלא הושיא את אחרים עמו ובנים לא היו לו שאם הייתה לו בן לא היינו תובעות למר ינרע שם אינו מתוך משפחתו רבי יהודה אומר נאמר כאן שם ונאמר להלן שם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן נחלה ומה שם האמור להלן רע אף שם האמור כאן רע כי אין לו בן למח נאם והלא כבר נאמר ובנים לא היו לו מה תל כי אין לו בן שהיו תובעות ודורשות ונאמר והיה לו בן לא היינו תובעות תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו רבי נתן אומר יפה כח נשים מכח אנשים אנשים אומרים נתנה ראש ונשובה מצרימה ונשים אומרים תנו לנו אחוזה בתוך אחי אבינו ויקרב משה את משפט לפני י' אך חידא שמעון השיקמוני היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא ואמר יודע היה משה שהבנות נוחלות על מה נחלקו אם ירשו כראוי ככמהוק ואם לאו ראוייה היתה פרשת נחלות שתאמר על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד שנאמר על ידן לכל מגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב סליק פיסקא

ויאמר

י' אל משה בנות צלפחד דוכרות יפרי תבעו בנות צלפחד שכך כתובה פרשה לפני כמרום אשרי אדם שהמקום מודה לדבריו כיוצא בו אתה אומ' כן בני

יוסף דוכרים כיוצא בו אתה אומר ויאמר י' סלהתי כדברך או עתידות אומות העולם לומר אשרי אדם שהמקום הודר לדבריו נתון תתן להם אחוזה נחלה זו נחלת אביהם בתוך אחי אביהם זו נחלת אחי אביהם והעברת את נחלת אביהם להם מגיד שבנות צלפחד נטלו שלשה חלקים בנחלה חלק אביהם וחלק אבי אביהם וחלק אביהם שהיה בכור ר' אליעזר בן עקיבא אומר אף חלק אחי אביהם נטלו ואל בני ישראל תדבר לאמר איש אין לי אלא לשערי לדורות בנין תל ואל בני ישראל תדבר לאמר ככולם הוא אומר ונתתם וכאן הוא אומר והעברתם ר' אומר אין לך מעכיר בנחלה אלא בת מפני שבנה ובעל יורשים אותם בנין שהאב קודם לאחיו בנחלה היה רבי ושמעאל ברבי יוסף אומר הרי הוא אומר והעברתם את נחלתו לבתו מפני הבת מעכיר אתה את האב ואי אתה מעכיר מפני האחים ובמין שהאב יורש אמרת קל וחומר ומה אחים מן האב שאינם באים אלא מכח אב הרי הם יורשים את האב שאין אחים באים אלא מכח האב ודין הוא שיוורש ובמין לעשות את בת הבן כבן אמרת קל וחומר הוא ומה בנות צלפחד שלא היו אלא לשעה עשה את בת הבן כבן קל וחומר לדורות בנין לעשות נקיבות כזכרים הרי אתה ר' הוואלי והבנים יורשים ואי האב יורשים מר בנין עשר נקיבות כזכרים אף בכל היורשים עשר נקיבות כזכרים ומה בנין הקדים זכרים לנקיבות אף בכל היורשים הקדים זכרים לנקיבות ומה בגזאלים עשר בנין כאבותם אף בכל היורשים עשה בנין כאבותם ובמין שהבת יורשת הרי הוא אומר וכל בת יורשת נחלה ממשות בני ישראל אין לי אלא בת בת הבן בנין אמרת קל וחומר ומה בת שהודיע כוחה במקום הבן הרי היא יורשת בת הבן כן שייפה כוחו במקום הבן דין הוא שיתיר ובמין שהאב יורש את אשתו תלמוד לומר במשפחתו וירש אותה דברי רבי עקיבא רבי שמעאל אומר אינו צריך שהרי כבר נאמר וכל בת יורשת נחלה ממשות בני ישראל ואומר לא תיסיב נחלה לבני ישראל מבטלה למטה אהרן ואומר ואליעזר בן אהרן בת וכי בנין היה לפיכך בהר אפרים אלא שנשא אשה מבני אפרים ומתיר וירשה כיוצא בו ושגוב הוליד את יאיר והיה לו עשרים ושלש ערי בארץ הגלעד שנשא אשה מבני מנשה ומתה וירשה ואם אין אחי לאביו במשפחתו במשפחת אביו או אינו אלא במשפחת אביו תל למשפחות לבית אבותם מגיד שמשפחות הולכות אחרי אבות וירש אותה לענין שאמרנו והיתה לבני ישראל להנקה משפט נתנה תורה דעת לחכמי לדרוש ולומר כל הקרוב כשאר כשר הוא בנחלה ויאמר י' אל משה עלה הרהר העברים הזהר נכוז נחלה בני ראובן וכני נד כשע שנכנסם לנחלה בני ראובן וכני נד כשע ואם דומה אני שהותר לי נדרי התחיל שופך תנחומים לפני המלך דומה למלך דומה למלך בשר ודם שגזר על בניו שלא יכנס לפתח פלטרין שלי בכנס לשער והוא אחריו לטרקלין הוא אחריו כיון שבה ליכנס לקיטון אמר לו בני מיכן ואילך אתה אסור כך כשעה שנכנס משה לנחלה בני נד וכני ראובן שמח ואמר דומה אני שהותר לי נדרי התחיל שופך תנחומים לפני המקום והלא דברים קל וחומר ומה אם משה חכם גדול אב החכמי ואב הנביאים אף על פי שיועד שנגזר עליו גזירה לא מנע עצמו מן ההרבה קל לשאר בני אדם ואתה חכם אל י' במיני תנחומי בעת ההיא לאמ' שאין תל אלא הודיעני אם אני בכנס לארץ ואם לאו אדוני ארון לכל באי העולם אלהי בדין בראת את העולם אתה החילות אתה החילות לפתוח פתח לעכרך בשעת

בשעה שנכנסתי לבחלת בני ראובן וכני נד' דא אתה הווי' את השכועה כתבת בתורה וזכר לאלהים יחרם ובניך עכרו עבודתו וזה ובקשתי ירחמים ממך וסלחת / אתה החילות את השבועות / להראות את עבדך / ניסים ונבואות שנאמר ויאמר משה אמורה נא ואראה את גודלך / זו מידת טובך / שנאמר ועתה יגדל נא כח יי' ואת ידך / זו ימנך שפשטה לכל באי העולם / שנאמר ימינך יי' נאדרי בכח ואומ' ימינך הורעך ואור פניך וא' בי נשבעתי / החזקה שאתה כוכב ברחמים את מידת הדין ש' מי אל כמך נושא עון ועובר על פשע / ואומר ישוב ירחמינו יכבוש עונותינו נתן אמת ליעקב / אשר מי אל בשמים ובארץ שלא כמדת הקבה מידת בשר ודם / מידת בשר ודם הגדול מחכירו מבטל גזירת חכירו / אבל אתה מי יכול למחות על ידך וכן הוא אומר והוא כאחד ומי ישיבנו / ר' יהודה כן בבא אומר משל באדם שנתן בקונטרסים של מלכות אפילו נותן ממון הרבה אי אפשר ליעקר / אבל אתה אומר עשו תשובה ואני מקבל שנא' ומחיתי כעב פשעך ובענן תטאיתך / ר' אומ' אשר מי אל בשמים ובארץ חוץ מיכן ישראל אומ' וידעת היום והשבות אל לבבך אין עוד לא אף באומ' העולם / אשר יעשה כמעשיך וכנבורותיך / כמעשיך במצרי / וכנבורותיך / על חים / דא כמעשיך וכנבורותיך / על נחלי ארנון / אעבר הנא ואראה אין נא אלא לשון בקשה / הארץ הטובה אשר בעבר הירדן / וזו היא שרבי יהודה אומ' ארץ כנען היא טובה / ולא נחלת בני ראובן וכני נד' / הנהר הטוב / זו ירושלים / והלכנו / וזו בית המקדש / וכן הוא אומר פתח לבנו דלתך ואומ' והלכנו כאדיר יפול ויש אומ' ר' לבנו מינה עליהם את מלכיהם / סליק פיסקא

ויתעבר

י' בי / כאדם שאומ' נתערב בי פלוגי ונתמלא עלי חיבה / למענכם שאתם גרבתם / וכן הוא אומ' ויקצפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם / ולא שמע אלי ולא קיבל תפילתי / ר' נתן אומ' הרי הוא אומר הן אל ככיר לא ימאס תם / אין הקבה בראם תפילתם של רבים אבל כאן ולא קיבל תפילתי / ויאמר יי' אלי / אמר לו למשה בדבר הזה רב לך שאין מניחים את הצדיקים לבוא לידי עבירה חמורה / מיכן היה ר' שמעאל אומ' משל להדיט לפום גמלא שיחבא / דא אם משה חכם חכמים גדולים אבי נביאים לא נשא לו פנים קל וחומר לשאר כל אדם המענים את הדין והמענות את הדין / על אחת כמה וכמה / רב לך / אמר לו הרבה שמור לך / הרבה צפון לך / ש' מ' רב טובך / אשר צפנת ליראיך / ואומר ומעולם לא שמעו ולא האזינו ולא ראתה אלהים זולתיך יעשה למחכה לו / דא רב לך / אמר לו הרבה ינעת הרבה עמלית צא משה ונח שנאמר לך לקץ הימין ותנוח / אמר לו אם לאו אכנס כהדיוט / אל אין המלך נכנס כהדיוט / אמר לו אם לאו אעשר תלמיד ליהושע / אמר לו רב לך / הרב נעשר תלמיד לתלמידו אמר לו אם לאו אכנס דרך ארור דרך חלל אמ' לו ושמע לא תבא אמר לו אם לאו עצמותי יעברו את הירדן / אמר לו כי לך תעבור את הירדן הוצר / וכי המט יכול לעבור / אלא אמר לו משה אף עצמותיך לא יעברו את הירדן / אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה / אמ' לו בדבר הזה אל תבקש ממני / אבל בדבר אחר גזור עלי ואני אעשה / משל למח הרבה דומה למלך שגזר על בנו גזירה קשה והיה הכן ההוא מבקש מאביו אמ' לו בדבר הזה אל תבקש ממני / אבל בדבר אחר גזור עלי ואני אעשה / ותגזר אומר ויקם לך אמר לו אם לאו הראני / אמר לו בדבר זה אני עושה / על ראש הפסגה / מגיד הכת' שהראהו המקום למשה את החרוק כקירוב את שאין גלח בגלוי את כל הקרי ארץ

ישראל שנאמר ויראהו יי' את הארץ ואת נפתלי ואת חננל ואת הככר / סליק פיסקא

ויאמר יי' אליו ואת הארץ רבי עקיבא אומר מגיד הכתוב שהראהו המקום למשה את כל חדרי ארץ ישראל כשולחן ערוך שנאמר ויראהו יי' את הארץ / רבי אלעזר אומ' נתן כח בעיניו של משה וראה מסוף העולם ועד סופו / וכן אתה מוצא בצדיקים שראים מסוף העולם ועד סופו / שנאמר מלך ביופיו תחזינה / עיניך / נמצאת אתה אומר שתי ראיות הם אחת ראייתו של נח ואת ראייתו של צער / באכרם הוא אומר שא נא עיניך וראו מן המקום אשר אתה שם / זו היא ראייתו של נח / במשה הוא אומ' עלה אל הר' העברים עלה ראש הפסגה זו היא ראייתו של צער / נמצאת אתה אומ' שתי קרובות הם אחת קריבה שחיה לשום שמים ואחת קרובה ואחת שאינר לשום שמים / ותקריבן ותעמדין תחת ההר / זו קריבה לשום שמים / ותקריבן אלי כלכם זו קרובה שאינה לשום שמים / וצו את יהושע וחזקה ואמצה / צוה על דברי תלמוד / רבי יהודה אומ' צוה על הגבעונים צוה על המושבות ועל המרחות ועל הריבות / כי הוא יעבור לפני העם הזה והוא ינחיל אותם / מגיד שאין יהושע נפטר מן העולם עד שהנחיל ישראל את הארץ / את הארץ אשר תראה / מגיד שראה משה בעיניו מה שלא חלף יהושע בדגליו / ונשב בגיא מול בית פעור / אמר להם ראו איזו עברה עברתם ואמ' לכם המקום עשו תשובה ואני מקבל ואני כמה בקשות בקשתי ולא נסלח לי / רבי יהודה כן בבא אומר משל במקומות שבאו ישראל לידי עברה חמורה / ואמר להם המקום עשו תשובה ואני מקבל / כיצא בואתה אומר ויקרא שם המקום ההוא מסה ומריבה על ריב בני ישראל / מהו אומר ויאמר אם שמוע תשמע בקול יי' אלהיך והישר בעיניו תעשר / ובתכערה ובמסה ובקבדות התאוה ועתה ישראל מה יי' אלהיך שואל ממך / וכאן הוא אומ' ונשב בגיא מול בית פעור / ועתה ישראל שמע אל הווקים ואל המשפטים וראית אותה ונאספת אל עמך / גם אתה / מגיד שנתאוה משה למיתתו של אהרן ש' כאשר באסף אהרן אחיך / סליק פיסקא

על אשר מריתם פי' במדבר מריבה במדבר סיני / ר' שמעון כן אלעזר אומ' אף משה ואהרן ב' ידברתו מתו שנאמר על אשר לא קדשתם הא אם קדשתם אותי עדיין לא הניע זמכם ליפטר שני פרנסים עמדו אחד אמר אל יכתב סורחני ואחד אומ' יכתב סורחני / ודוד אמר אל יכתב סורחני ש' לרוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה / כשה אמר יכתב סורחני / על אשר מריתם פי' במדבר כין במריבת העדרת להקדישני / משל למח הדבר דומה לשתי נשים שהיו לוקות בבית דין אחת לוקה על שקילתה ואחת לוקה על שנבכר פניו שביעית / זו שנבכר פניו שביעית ואמרת בבקשה מכס הוריעו סורחני שלא יהו עומדים סבורים אומר כס ש' שקילתה או זו שקילתה / תלו לה פניו חפזו והיו מכריזין לפניו על הפנים זו לוקה רבי אלעזר המודעי אומר בוא וראה כמה צדיקים חביבים לפני הקבה שבכל מקום שמזכיר מיתתם שם מזכיר סורחנם / וכל כך למר לפי שלא היה להם פתחון פה לבאי עולם לומר מעשים מקולקלים היו בהם בסתר לפיכך מתו / וכך בארבע מקומות מזכיר מיתתו של בני אהרן וכל מקום שהוא מזכיר מיתתו מזכיר סורחנם להודיע שלא היה בהם אלא זו בלבד / והרי דברים קל וחומר / ומר אם כך הם המקום בשעת הכעס קל וחומר בשעת רצון שנאמר כח אמר יי' כעת רצון עניתך ובוים ישועה עזרתך / סליק פיסקא

וידבר

משרה אל י' לאמר / להודיע שבחן של צדיקים שכשהם נפטרים מביהם עצמן ועסקין בצורך ציבור / לאמר / אין תל לאמר / מר תל לאמר / אלא אמר לו הודיעני נא אם אתה ממנה עליהם פדנכ' אם לאו עד שהשיבו הקנה ואמר לו קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח אלהים בו וסמכת את ידך עליו / רביאלעזר בן עזריה אומר בארבע מקומות בקש משרה לפני הקב"ה והשיבו את שאלותיו / ביצא בו אתה אומ' וידבר משה לפני י' הן בני ישראל לא שמעו אלי ואידן שמעני פרעה ואני ערל שפתים שאין תל לאמר / מה תל לאמר אלא אמר לפני הודיעני נא אם אתה / גואלם ואם לאו עד שהשיבו המקום על שאלותיו שנאמר ויאמר י' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וכיד חזקה יגרשם מארצו / כיצא בו אתה אומ' יציעק משה אל' לאמ' אל נא רפא נא לה שאין תל לאמר / ומה תל לאמר / אלא אמר לפני הודיעני נא אם אתה רופא אותה אם לאו עד שהשיבו הקנה על שאלתו שנאמר ויאמר י' אל משה ואביר / ירוק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים / כיצא בו אתה אומר ואתחנן אל י' בעת ההיא לאמר אין תל לאמר / אלא אמר לו הודיעני אם אנכנס לארץ אם לאו / עד שהשיבו המקום ויאמר י' אליו רב לך אף כאן אין תל לאמ' אלא אמר לו הודיעני נא אם ממנה אתה עליה פרנסה ואם לאו עד שהשיבו המקום קח לך את יהושע בן נון / סליק פסקא

יפקוד

י' אלהי הרוחות לכל בשר / מגיד הכתוב שכל הרוחות אין יוצאות אלא מלפניו / רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר סימן זה יהיה בידך שכל זמן שאדם נתון בחיים נפשו פקודה ביד קוננו / שנאמר אשר בידך נפש כל חי / מת נתונה באוצר שנאמר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החי / שומע אני בין צדיקים בין רשעים תל ואת נפש איביך יקלענה בכף הקלע / איש על העדר / זה יהושע שנאמר לחם אכירים אכל איש / ולמה פירש הכתוב שלא להטיל מחלוקת בין בניו וכן אחיו / אשר יצא לפניו / אשר יוצאים / ואשר יביאם / לא כדרך שאחרים עושים שהם משלחים חיילות והם באים לבסוף / אלא כשם שעשה משה שנאמר ויאמר י' אליו אל תירא אותו / וכשם שעשה יהושע שנאמר וירץ יהושע ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו / וכשם שעשה פינחס שנאמר וישלח אותם משה אלף למטה לצבא / אשר יצא לפניו בראש / ואשר יבוא לפניו בראש שנאמר ויעל בראשונה יואב בן צרויה היה לראש / אשר יצא לפניו / בגדוד / ואשר יבא לפניו בגדוד / אשר יוצאים בזכותיו / ואשר יביאם בזכותיו / אשר יוצאים במניין / ואשר יביאם במנין / שנאמר וידבר א' משה עקדיך בשאו את ראש גונם / ולמה הוצרכו כפרה לפי שזנו עיניהם מן העדר / ולא תהיה ערתי י' כצאן אשר אין להם רועה / ועליו מפורש בקבלה הגיירה לא שהאכה בפס כעניין שב' פקודות ארץ מצרים כאשר יעשה הדועה את כגורו / שלמה הוציא מעושה על ערדי אברהם יצחק ויעקב / צא וראה מה הקנה השיבו אם לא תרעי לך היפח בנשים / מעולר שבנביאים / צא לך בעקבי הצאן / בעקביים אני עושה עמם / ורעי את גדיותיך / מניין אתה אומ' שהראהו המקום למשה כל הפרנסים העתידים / לשמש את ישראל מיום שיצאו מן המדבר עד שיזיו המים שנאמר צא לך בעקבי הצאן / סליק פסקא

ויאמר

י' אל משה קח לך את יהושע בן נון את שכלבך / קח לך מה שבדוק לך ועליו מפורש בגזר תאינה

יאכל פריה / ואיש אשר רוח בו / שיכול להלך כנגד רוחות של כל אחד ואחד / וסמכת את ידך עליו / אל תן תורבמן ליהושע להיות שול ודורש ומורה הוראות בחיך / כשתפטר מן העולם לא יהו ישראל אומרי' בחי' דבולא הורה ועכשיו הוא מורה / מיד העמידו מן הארץ והושיבו אצלועל הספסל / רבי נתן אומ' כיון שהיה יהושע כנכם לארץ היה משתיק את התורבמן עד שנכנס ויצא וישב במקומו / ונתת מהודוך עליו / ולא כל הודוך / נמצאנו למידים פני משה כפני חמה / ופני יהושע כפני לבנה / סליק / **ולפני** / אלעזר הכהן יעמוד / שהיה יהושע צריך לאלעזר / ואלעזר ליהושע / ושאל לוי שומע אני כינו לבין עצמו / תל במשפט האורים / שומע אני בקול גדול / תל ושאל לוי / הא כיצור עומד / ומדבר בשפתותיו וכהן גדול משיבו על שאלותיו / ויעש משה כאשר צוה י' אותו / הלך ועשה בשמחה ולא הירע בעיניו בין כנו לבין בן אחיו / וקח את יהושע / לקדו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם / הבה / וימסוך את ידיו עליו / ככלי מלה וגדוש וכן אומר אומרו משרתו יהושע בן נון נער / כיצא בו אתה אומר לא ימוש כפר התורה הזה / והלא דברים קל וחומר מה יהושע שנאמר לו ובלא אתו רוח חכמה נאמר בו לא ימוש / שאר בני אדם על אחת כמה וכמה / ויצוהו כאשר צוה י' את משה / מה צוה הכה את משה בשמחה / כך צוה משה ליהושע בשמחה / שומע אני שחסר משרה תל בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שנאמר לא כחתה עיני / בין טמא לטהור בין איסור לחיתור ולא נס ליחה / בעומל בתורה / סליק / **וידבר** / י' אל משה לאמר / צאת בני ישראל את קרבני לחמי / למה נאמ' לפי שהוא או אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו / משל למה הדבר דומה למלך שהייתה אשתו נפטרת מן העולם היתה מפקדתו על בניו אמר לו בבקשה ממך הוזהר לי בכניי / אמ' לה על שאתה מפקדתני על בניי פקדי בניי עלי לא ימרו בי ושל לא ינהגו בי מנהג בידון / כך אמר לו הקנה עד שאת מפקדני על בניי פקוד בניי עלי שלא ינהגו בי מנהג בידון / שאת ימירו את כבודי באלהי הגבר / מהו אומ' כי אנהגם לאהרם / עד שאתה מפקדני על בניי פקוד בניי עלי לך נאמר צו את בני ישראל / צו ציווי מיד בשעת מעשה ודורו כראית בריש וידבר / קרבני זה הדרס / לחמי אלו אימורי / אתה אומ' קרבני זה הדרס לחמי אלו אימורי / או קרבני לחמי זה הדרס תל והקטיר הכהן המזבחה / לחם אשה לריח ניהוה / הא אין עליך לום כלשון אחרון לא כלשון ראשון / קרבני זה הדרס לחמי זו אימורים / לאישי אילו קומצים ולבונר / ריח ניהוה אילו כזכי לחם הפנים / תשמרו שלא יביא אליו לא בתרומת הלשכה / תשמרו / שיהו כהנים ולויים ישראל / עומדים עליהם / תשמרו / נאמרה כאן שמירה ונאמ' להלן שמירה / מה שמירה האמורה להלן מבקרו ארבעה ימים קודם שחיתו אף שמירה האמורה כאן מבקרו ארבעה ימים קודם שחיתו / תשמרו להקריב לי במעוד / למה נאמר לפי שהוא אומר ושחטו אותו / שומע אני בין כחול בין כשבת / ומה אני מקיים מחל לירי מות יומת בשאר בלאכות חוץ משחיטת הפסח / או אף בשחיטת הפסח / ומר' אני מקיים ושחטו אותו בשאר כל הימים חוץ מן השבת / או אף בשבת / תל ויעשו בני ישראל את הפסח במעודו / במעודו ואפילו בשבת דברי ר' יאשיהו / נס לו ר' יונתן כמשמע זה ערין לא שמענו / נס לו ר' יאשיהו לפי שהוא אומר צו את בני ישראל למה נאמר אם ללמד על חתמיד שהוא דוחה את השבת אין צריך שהי' כבר נאמר וכיום השבת שני כבשים בני שנה / ומה תל במעוד / מפנה להקיש לרחן הצימין גזירת

תמידים ואחר כך נסכיחם תל כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה / מגיד כשהזבח קרב נסכים קריבים עמו / אשה אף על פי שאתח נותן לאישים לא ירצה עד שיהו כאישים / אשה רוח נוחח לוי / נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני / שמעון בן עזאי אומר כוא וראה בכל הקורבנות שבתורה לא נאמר בהם לא אלהים ולא אלהיך ולא שדי וצבאות אלה יוד והי שם מיוחד שלא ליתן פתחון פה למינים לרדות ללמדך שאחד מברכת ואחר מבטיע לפני הקב"ה / ובשם שב רוח נוחח כשור כך נאמר בכך הצאן / וכך נאם בכך העוף / ללמדך שאין לפניו אכילה ושתייה / אלא שאמר ונעשה רצוני / וכן הוא אומר אם ארעב לא אומר לך כלי תכל ומלאר ידעתי כי עוף הרים וזיו שדי עמדי / שומע אני שאין לפניו אכילה ושתייה / שב האוכל כשר אכירים ודם עתורים אשתה / אלא מפני מה אמרתי לך זבח לי בשביל לעשות רצוני / וכן הוא אומר וכי תזבחו זבח תודה לוי לרצונכם תזבחו / סליק פסקא

וביום השבת שני ככשי בני שנה תמימים למח נאמר לפי שהוא אומר את הכבש האחד תעשה בבוקר והייתה כושבת בכלל שנאמר את הכבש האחד / והרי הכתוב מוציאה מכלל להחמיר / ולדון בקבועה / וביום השבת שני ככשים / למח נאמר לפי שהוא אומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו שתהא עבודת מקדש דוחה את השבת אתה או שתהא עבודת מקדש דוחה את השבת או שתהא שבת דוחה את העבודה תל וביום השבת שני ככשים / הוא מה תל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו שתהא עבודת מקדש דוחה את השבת / או אחת של יחיד ואחת של ציבור אמרת כמה עניין מדבר בשל ציבור / עולת שבת בשבתו ולא עולת שבת בערב שבת / עולת שבת בשבתו ולא עולת שבת זו כעולת שבת אחרת / הרי שלא הקריב לשבת זו / שומע אני יקריב לשבת הבאה תלמוד לו עולת שבת בשבתו / מגיד שאם עבר היו בטל קרבנו / על עולת התמיד ונסכו / מגיד שאין מקריבים מוספים אלא בינתיים / סליק פסקא

ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לוי / למח נאמר לפי שהוא אומר ואת הכבש השני שומע אני אף ראשי חדשים בכלל היו שנאמר ואת הכבש האחד / הרי הכתוב מוציאו מכלל להחמיר עליהם ולדון במוספי וילמדו משבת / והדין נותן או מה שבת שני ככשי / אף בראשי חדשי שני ככשי תל ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לוי / במניין אחד הכתוב מדבר / ונסכיחם חצי הזחן ויהי / רבי אלעזר ברכי צדוק אומר הין היה במקדש וכמין שבתות היו בו עד כאן לפי ועד כאן לאיל ועד כאן לכבש / רבי ישמעאל אומר לא היה שם הין לא מידה יתירה של רגובצא היה שבו היה חולק מנחת כהן גדול / רגובצא בערב ולגובצא בבוקר / זאת עולת חודש כחודש ולא עולת חודש ולא כחודש אחר / הרי שלא הקריב כחודש זה / שומעני יקריב כחודש אחר תל ואת עולת חודש כחודש / מגיד שאם עבר היום בטל קרבנו / לחודש השנה / למח נאמר לפי שהוא אומר ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לוי / שומעני מיעוט חדשים שנים תל לחודש השנה / ושעיר עזים אחד לחטאת לוי לכפר על קבר התהום / על עולת התמיד יעשה ונסכו / מגיד שאין מוספים קריבים אלא בינתיים / סליק פסקא

ובחודש הראשון בארבעה עשר יום / קבעו הכתוב חוכה שבעת ימים מצות יאכל למח נאמר לפי שהוא אומ' שבעת ימים מצות תאכל / שומעני כל מצה כמשמע / תל לא תאכל עליו חמץ / לא אמרתי אלא הבא לידי מצה וחמץ / ספרי

שוח נאמר כאן במועדו ונאם להלן במועדו / מה מועדו האמור להלן / דוחה את השבת / אף מועדו האמור כאן / דוחה את השבת / ואמרת להם הרי זו זוחרה לבית דין / זה האשר אשר תקריבו לוי / שנים ליום / כנגד יום / שמעון בן עזאי אומר שנים ליום / כנגד יום אתה אומר שנים ליום כנגד יום / או כשומעו שנים ליום תלמוד לומר ואת הכבש אחד תעשה בכקר / ומה תל שני ליום כנגד יום / מיכן אמרו של שחר היה נשחט על קרן צפונות מזרחית ונתון על טבעת שכיית / ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מערבית ודרומית ונתון על טבעת שנייה שאמרה תורה שנים ליום כנגד יום / את הכבש האחד / למח נאמר לפי שהוא אומר ואמרת להם זה האשר / וזה אשר תעשר על המזבח / שומע אני יקריב ארבעה / תל את הכבש האחד שלא להוסיף ושלא לגרוע / ועשירית האיפה / אחד מעשרה כאיפה / סולת מן החיטים / אתה אומר סולת מן החיטים / או אינו אלא מן השעורים וכוסמים ושיכולת שועל ושיפון / תל סולת חיטים תעשה אותו והואיל נאמר סולתות כסולתות סתם ופרט לך הכתוב כאחד מהם שאינה אלא מן החיטים / אף פורטני כל סולתות שכתורה שלא יזו אלא מן החיטים / למנחר כלל לרר בשמן / כלולה בשמן / להוציא את השלוק / אין לי אלא למנחות / למנורה מ"ץ / תל צאת בני ישראל וקחו לך שמן זית דך / להוציא את השלוק / סליק פסקא

עולת תמיד העשויה בהר סיני / מקיש עולת תמיד לעולת הר סיני / מה עולת הר סיני טעונה נסכו / אף עולת התמיד יטעון נסכים / רבי יוסף הגלילי אומר לריח נוחח / לריח נוחח הקשתיה / ולא הקשתיה לנסכים / ונסכו רביעית ההין לכבש האחד / אי אתר מנסך ואי אתה מנסך / מונו / בקדש הסך נסך שחר לוי שחר שיתנסכו בקודש / ובקודש יבלעו / רבי נתן אומר הסך נסך שחר / למח נאמר להביא ניסוך היום / ואת הכבש השני תעשה בין הערבי למח נאמר לפי שהוא אומר את הכבש האחד הרי שלא הקריב של שחר / שומע אני לא יקריב בין הערבים / תל השני תעשה בין הערבים / מגיד שאם לא הקריב בתמיד של שחר מקריב בתמיד של בין הערבים / רבי שמעון אומר אימתי בזמן שביט דין שונגים או אנוסים / אבל אם היו מוידים לא הקריבו כבש בכקר לא יקריבו בין הערבים / לא הקטירו קטורת בבוקר וקטירו בין הערבים / וכן כחנכות הכית לא יביא / שאין מחנכים מזבח הזהב אלא בקטורת סמים / ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר / ולא את של חג אלא כלחם הפנים בשבת / ולא את המנורה אלא בשבעה ברותיה / בין הערבים אמר רבי שמעון / אף על פי שנמנו כלים שלא בזמנם אין מחנכים אותם אלא בזמנם / וכן הוא אומר וירא משה את כל המלאכה והגדר עשו אותה כאשר צוה יי כן עשו / ויברך אותם משה מה ברכה ברכם אמר להם יהי רצון שתשרש ביניהם כמעשה ידעם / והם אומרי ויהי נועם יי אלהינו / עלינו מעשה ידענו כוננה / עלינו ומעשרה ירדנו כונננו / ואף על פי שאין כתוב בתורה מפורש בכתובים שנאמר וירא אל עבדיך פעליך והורדך על בניהם / ואת הכבש השני למח נאמר לפי שהוא אומר ושחטו אותו כל קהל עדת בני ישראל / בין הערבים / איני יודע איזה יקריב אם תמיד אם פסחים / תל שני / שני לתמיד ולא שני לפסחים / מיכן אמרו אין מוקדם לתמיד של שחר אלא קטורת / ואין מאוחר אחר תמיד של בין הערבים / לא קטורת ופסח בערבי פסחים ומחוסרי כפרה בשביל להביא כפרתם / כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה / למח נאמר לפי שהוא אומר ואת הכבש השני שומע אני יקריב

ובחמשה עשר יום לחודש השביעי. וזה מקרא קודש יהיה לכם, קבעו הכתוב חובה, והקרבכם אשה עולה לריח ניחוח, הרי שמצא פרים ולא מצא אילים, אילים ולא מצא כבשים, שומע אני יקריב עד שימצא את כולם תל שבעת ימים תקריבו אשה לוי אפילו אחד מהם, או אפילו כולם מצוים תל פרים בני בקר שלשה עשר אילים שנים, מניין לניסוך המים בהג רבי עקיבא אומר נאמר הביאו עומר בפסח שתתברך לכם את התבואה והביאו בכורו בעצ' כרי שיתברכו לכם פירות האילן, אף לניסוך המים בהג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה רבי יהודה בן בתי רירא אומר נאמר בשינוי ונסכים ונא' בשינוי ונסכים ונא' בשינוי כמשפטם מ' יור' מס הרי מים נמצאו למימים לניסוך המים התורה יר' נתן, או בקודש הכך נכך שכר לוי למה נאם להביא את המים, סליק פסקא, השמיני עצרת הודיה לכם, עצרת הכתוב מלצאת, חרי שהביא קדשיו מבית פני לירושלם שומעאני

ואכלם בירושלם, וילך בבית פאני, תל ביום השמיני עצרת תהיה לכם עצרת הכתוב מלצאת, אין עצירה אלא כניסה שנאמר ואני עצור לא אוכל לבוא ביתי, והי' דבר יי' אל ירמיהו שנית והוא עודנו עצור, אין לי אלא יום טוב האחרון שאסור מלצאת קודש, וזה קרוי מקרא קודש, מה זה עצור מלצאת אף זה עצור מלצאת, והקרבכם עולה הרי שמצא פרים ולא מצא אילים, אילים ולא מצא כבשים, שומע אני שלא יקריב עד שימצא את כולם, תל שבעת ימים תקריבו אשה לוי אפילו אחד מהם או אפילו כולם מצוים, תלמוד לומר פר אחד ואיל אחד, סליק פסקא.

אלה תעשו לוי' במועדיכם, אילו נדרים ונדבות, שנודר ברגל שיביאם ברגל, אחת אומ' אילו נדרים ונדבות שנודר ברגל, שיביאם ברגל, או לאחר הרגל, כשהוא אומר כי תדור נדר לוי' הרי נדרים ונדבות שנידונו קודם לרגל, הא כח תלמוד לומר אילו תעשו לוי' במועדיכם, אילו נדרים ונדבות שנודר ברגל, שיביאם ברגל, לכד מנדריכם, אילו קיני זבים וזכות שנתנה תורה רשות שיביאם ברגל, לכד מנדריכם, ויאמר משה אל בני ישראל להפסיק העניין דברי רבי ישמעאל, טאם קורא אני לכד מנדריכם איני יודע כמה עניין מדבר תל לכד מנדריכם דברי רבי ישמעאל, סליק סידרא.

ראשי המשות

משה אל ראשי המשות, למה נאמר לפי שהוא אומר ותקעו בהם ונועדו אליך כל העדר ואם באות יתקעו

ובועדו אליך הנשיאים, לא שמענו להיך, הרינין נאמר כאן תקיעה בעדה ונאמרה תקיעה בנשיאים, מה תקיעה האמורה בעדה פתח אהל מועד אף תקיעה האמורה בנשיאים, פתח אהל מועד, או כל הקודם במקרא קודם במעשה תלמוד לומר אל ראשי המשות, והואל ונאמרו דברות בתורה סתם ופרט כאחד מהם שהנשיאים קודמים לעדר, אף פורטני בכל הדיברות שיהו הנשיאים קודמים לעדה, ומר' תלמוד לומר אל ראשי המשות מגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחים, זה הדבר, מגיד שכשם שנתנבא משה בכה אומר, כך נתנבאו נביאים בכה אומר, ומסוף עליהם זה הדבר, דבר אחר זה הדבר אשר צות

וידבר

אל ראשי המשות, למה נאמר לפי שהוא אומר ותקעו בהם ונועדו אליך כל העדר ואם באות יתקעו ונועדו אליך הנשיאים, לא שמענו להיך, הרינין נאמר כאן תקיעה בעדה ונאמרה תקיעה בנשיאים, מה תקיעה האמורה בעדה פתח אהל מועד אף תקיעה האמורה בנשיאים, פתח אהל מועד, או כל הקודם במקרא קודם במעשה תלמוד לומר אל ראשי המשות, והואל ונאמרו דברות בתורה סתם ופרט כאחד מהם שהנשיאים קודמים לעדר, אף פורטני בכל הדיברות שיהו הנשיאים קודמים לעדה, ומר' תלמוד לומר אל ראשי המשות מגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחים, זה הדבר, מגיד שכשם שנתנבא משה בכה אומר, כך נתנבאו נביאים בכה אומר, ומסוף עליהם זה הדבר, דבר אחר זה הדבר אשר צות

אילו חמשת חמינים ואילו הם החמישים וחשעורים וחכוסמים ושיבולת שועל ושיפון, יצא אורז ודוחן והשומשמים והפרגים שאינן באים לידי מצה וחמץ אלא לידי סירחון, סליק פסקא, הראשון מקרא קודש יהיה לכם, אירעו במאכל וכמשתה ובכסות נקיה, כל מלאכת עבודה לא תעשו, מגיד שאסור בעשיית מלאכה, ומניין להתיר בו אוכל נפשות, נאמר כאן מקרא קודש ונאמר להלן בקרא קודש, מה קודש האמור להלן להתיר בו אוכל נפש, אף בקרא קודש האמור כאן להתיר בו אוכל נפש, והקרבכם אשה עולה לוי' פרים בני בקר, הרי שמצא פרים ולא מצא אילים, אילים לא מצא כבשים, שומע אני לא יקריב עד שיקריב כולם, תל שבעת ימים תקריבו אשה, אפילו אחד מהם, או אפילו כולם מצוים, תל פרים בני בקר שני ואיל אחד מלבד עולת הבקר, כאלה תעשו ליום שבעת ימים, למה נאמר שהיה בדיון הואיל והג טעון חגיגה והפסח טעון חגיגה, מה ההג פוחת והולך אף פסח פוחת והולך תל כאלה תעשו ליום, שלא להוסיף ושלא לזרוע, על עולת התמיד יעשה, ונסכו, מגיד שאין מוספים קריבים אלא בנתיים, סליק פסקא.

וביום הכיורים בהקריבכם מנחה חדשה לוי' למה נא' לפי שהוא אומר עד מבחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, יכול מנה חמשים והקריב מנחת כחמשים ואחר תל וביום הכיורים בהקריבכם מנחה חדשה לוי', ועדיין אני אומר עשרים טוב כחמשים ואחד והקריב מנחת כחמשים תל בשבועותיכם מקרא קודש הוא אין עליך לום כלשון אחרון לא כלשון ראשון, מנה חמשים והקריב מנחת כחמשים, מנחה חדשה לוי', שתהא חדשה לכל המנחות שלא תקדמנה במנחת אחרת, ובכאן אמרו אין מביא מנחת כיורים ומנחת בהביר קודם לעומר, ואם הביא פסול קודם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר, מה הפרש בין עומר לשתי הלחם הקודם לעומר אסור לגבוה ואסור להדיוט, לפיכך אם קרבו לא יעלו, הקודם לשתי הלחם אסור לגבוה ובותר להדיוט, לפיכך אם קרבו יעלו, רבי טרפון אומר הואיל ועומר מתיר, ושתי הלחם מתירות אם לבדתי למנחות הבאות קודם לעומר שהם פסולות, אף מנחות הבאות קודם לשתי הלחם יהיו פסולות, אמר לו ר' יהודה בן נחמן לא אם אמרת במנחות הבאות קודם לעומר שלא כשרו לא לגבוה ולא להדיוט, תאמר בשתי הלחם שהם פסולות שאף על פי שלא הוכשרו לגבוה הוכשרו להדיוט, נסתכל בו רבי עקיבא וצאבו בניו אמר לו יהודה בן נחמן צאבו פניך שהשבת את הזקן, תמיה אני עליך אם תאריך ימי בעולם, אמר רבי אקור ברבי יהודה בפסח היה מדבר וכשבאתי לעצרת אמרתי היכן יהודה בן נחמן אברו לי הלך לו, סליק פסקא, עולה לריח ניחוח לוי', אילו אתה מקריב, חוץ מן האמור בתורת כהנים, וכי שוים הן, אילו אתה מקריב חוץ מן האמור בתורת כהנים, וכי שוים הן, אין עליך לומר כלשון אחרון כי אם כלשון ראשון, אילו אתה מקריב חוץ מן האמור בתורת כהנים, פרים בני בקר שנים ואיל אחד הרי שמצא פרים ולא מצא אילים, אילו ולא מצא כבשים, שומע אני לא יקריב עד שימצא כולם תלמוד לומר שבעת ימים תקריבו אשה לוי אפילו אחד מהם, או אפילו כולם מצוים, תל פרים בני בקר שנים עשר אילים שנים, מלבד עולת התמיד ומנחתו ונסכו תמיד יהיה לכם ונסכים, מקיש נסכים לנחת מה בהמר נפסלת במומים בחסר ויתר אף נסכים נפסלים במומים וחסר ויתר, סליק פסקא.

צוה"י הבעל מפר ואין חכם כפר / חכם מתיר ואין בעל מתיר / והרי דברים קל וחומר ומה אם מי שאינו כפר מתיר / כיון שהוא מפר אינו דין שיהא מתיר / והרי דברים קל וחומר אם מי שאין מתיר מפר מי שהוא מתיר אינו דין שיפר תלמוד לומר / זה הדבר אשר צוה"י הבעל מפר ואין חכם מפר חכם מתיר ואין הבעל מתיר / איש להוציא את הקטן / משמע בוציא את הקטן ואת בן שלש עשרה ויום אחד / הרי אתה דין / נאמר כאן נדר / ונאמר להלן נדר / מה נדר האומר להלן נדר ונדר / עמו / אף נדר האומר כאן נדר ונדר / עמו / כי נדר נדר / את שהסמך נדרו לזכר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר / או אינו עד שיזכיר לשם תלמוד לומר לאסור אסר על נפשו מכל מקום / הא אין עליך לומר כלשון אחרת אלא כלשון ראשון / את שהסמך את נדרו לזכר שאיפשר לו הרי זה נדר / ואם לאו אינו נדר / או כשם שהנדרים שוים / את שהסמך נדרו לזכר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר כך אף בשבועה תל לאסור אסר מכל מקום / מה הפרש בין נדרים בשבועה / בנדר כבוד בצי המלך / בשבועה כנשבע בלך עצמו אף על פי שאין ראייה לזכר זכר לזכר / וזו נפשך אסר אע"פ / לאסור אסר על נפשו / על נפשו הוא אסר ואינו אסר על אחרים / שהיה דין ומה אם במקום שאין כפר דברי עצמו משנודר הרי הוא מפר נדרי עצמו עד שלא ידור / מקום שבפר נדרי אשתו משנודר / אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור / תלמוד לומר לאסור אסר על נפשו / על נפשו הוא אסר ואינו אסר על אחרים / דבר אחר לאסור אסר על נפשו למד נאמר / לפי שהוא אומר ככל היוצא מפיו יעשה / אין לי אלא שהוציא בפיו / קיבל עליו בנדר ובשבועה מניין תלמוד לומר לאסור אסר על נפשו יכול אפילו נשבע לאכול נבלות ושרפות ושקצים ורמשים קורא אני עליו ככל היוצא בפיו יעשה תל לאסור אסר לאסור את המותר ולא להתיר את האסור / לא יחל דברו לא יעשה דברו חול / הרי שהיה חכם לא יפר לו לעצמו / והיון אסר מפר לאחרים לא יפר לעצמו / תלמוד לומר ולא יחל דברו / ולא יעשה דברו וחול / לא יחל דברו מגיד שעובר על כל יחל / ועל כל תאחר / בניין תלמוד לומר כי ידור נדר ל"י וגו' / מגיד שעובר על כל תאחר ועל כל יחל / ולא יחל דברו / רבי אליעזר אומר לעשות הבטחה כשבועה / רבי עקיבא אומר ככל היוצא מפיו יעשה / ואשר מקיש אשה לאיש / מה איש עובר על כל יחל ועל כל תאחר / אף אשה עוברת על כל תאחר ועל כל יחל / ואשה שומע אני משתבגר תלמוד לומר בנעוריה בית אביה אי בנעוריה שומע אני אפילו קטנה תלמוד לומר אשה / הא כיצד יצתה מכלל קטנה ולכלל בגרות לא באת / מיכן אמרו חכמים בת שנים עשרה שנה ויום אחד נדרתה קיימים / את שתסמך לזכר שאיפשר לה להינדר הרי זה נדר / ואם לאו אינו נדר / אתה אומר את שתסמך נדרתה לזכר שאיפשר לה להינדר הרי זה נדר / או עד שתדור לשם תלמוד לומר ואסרה אסר מכל מקום / הא אין עליך לומר כלשון אחרת אלא כלשון ראשון / את שתסמך נדרתה לזכר שאיפשר לה הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר / ואסרה אסר / אין אסר אלא שבועה וכן הוא אומר ואסרה אסר על נפשה בשבועה / בית אביה / ברשות אביה אתה אומר בית אביה ברשות אביה / או בית אביה כמשמעו / תלמוד לומר בנעוריה בית אביה שכל נעוריה בבית אביה אמרת ולא נעוריה בבית הבעל / להוציא את שנתארמל או נתגרשה מן האירוסין / אתה אומר מן

האירוסין או אינו אלא מן הנישואין תלמוד לומר בנעוריה בית אביה / שכל נעוריה בבית אביה יצאתה שנתארמל או שנתגרשה מן הנישואים שאין כל נעוריה בבית אביה / ושמע אביה להוציא את החרש / ושמע אביה אין לי לא שמע אביה / השמיעוהו אחרים מניין תלמוד לומר וקם כל נדרה / והחריש / שהוא מתכוין לה / שאם נדרה כהו / ואמר סבור הייתי שאשתי הרי זה יחזור ויפר שנאמר והחריש לה / שהיה מתכוין לה / וקמו כל נדריה וכל אסר / שאם נדרה וקמו יחזור והפר שומע אני יהיה מפר / ומה אני מקיים וקמו כל נדריה / עד שלא יפר או אף משיפר / ומה אני מקיים וקמו כל נדריה / עד שלא יפר / או אף משקיים / תלמוד לומר וקמו / מגיד הכתוב שכל נדר אם קיים שעה אחת אין רשאי להפר / ואם הביא אביה אותה / אינו יודע הנאה זו מה היא / כשהוא אומר ואם כיום שומע איש / יביא אותה בבקל / הרי אומר הנאה זו הפרה לימד בבקל שהנאה היא הפרה / ולימד בבקל שעשר חרישה ושמיעה / כיום נדר להקם מניין הרי אתה דן הוואל ורשאי להקם ורשאי להפר / אם למדתי לענין הפרה הנאה כהפרה / חרישה ושמיעה / כיום נדר / אף להקם נעשרה הנאה כהפרה / חרישה ושמיעה / כיום נדר / לא אם אמרת בהפר שחלק מכללו / לפיכך עשרה בה חרישה ושמיעה / כיום נדר / תאמר בהקם שלא חלק מכללו / לפי לא נעשה בו חרישה ושמיעה / כיום נדר / לא זכית אדוננו מן הבעל הוואל והבעל מפר / והאב מפר מה הבעל עשרה בן חרישה כשמיעה / כיום נדר / אף האב נעשה בו חרישה ושמיעה / כיום נדר / ועוד קל וחומר הוא / ומה הבעל שאין הרשות מתרונקת לו עשה בו חרישה ושמיעה / כיום נדר / האב שאין הרשות מתרונקת לו אינו דין שנעשה בו חרישה ושמיעה / כיום נדר / לא אם אמרת בבקל שבפר בבגד / לפיכך עשה בו חרישה ושמיעה / כיום נדר / לא זכית מן הדין תלמוד לו אלה החוקים אשר צוה"י את משה / על כרחיך אתה מקיש את האב כבעל / מה בעל עשה בו חרישה ושמיעה / כיום נדר / אף האב נעשרה בו חרישה ושמיעה / כיום נדר / וזו יסלח לה / הרי שנדרה ובטלה בליכה וחלכה ועשתה מזה מניין שצריכה סליחה תלמוד לו וזו יסלח לה והרי דברים קל וחומר ומה אם נדרים המופרים צריכים סליחה / קל וחומר לנדרים שאינם מופרים / והרי דברים קל וחומר למה הדבר דומה למתכוין לאכול בשר חזיר ואכל בשר טהור / ומה אם מתכוין לאכול בשר חזיר ואכל בשר טהור / צריך סליחה / קל וחומר למתכוין לאכול ואכל / כי הביא אביה אותה / ואם הפר האב מופר ואם לאו אין מופר / אמרה יודעת אני שכל נדרי שהיה אבא שומע היה מפר שומע אני יהיה מופר תלמוד לומר כי הביא אביה אותה / ואם הפר האב מפר / ואם לאו אין מופר / אמר לאפטרופוס כל נדרים שתהא בת נודרת מיכן ועד שאבא ממקום פלוגי היפר לה והיפר לה שומע אני והיה מופר תלמוד לו / ואם הביא אביה / ואם היפר אביה / אביה מפר ואם לאו אינו מופר / דברי רבי יאשיהו / רבי יונתן אומר מצינו בכל מקום ששלוש של אדם כמותו / ואם היה תהיה לאיש נודרת עליה / וזו ארוסה / אתה אומר ואם בית אישה נדרה הרי נשואה אמורה היא מה תלמוד לומר ואם היה תהיה לאיש נודרת עליה זו ארוסה דברי רבי יאשיהו / רבי יונתן אומר אתה זו ואחת זו לא בא הכתוב להחליק אלא רשותו שכל זמן שהיה בבית אביה אביה ובעלה מפירים נדריה / ניסת אין האב מפר את נדריה / תנדרתה עליה / נדרתה שכאו עמה מבית אביה לבית בעלה / אתה אומר נדרתה שכאו עמה מבית אביה לבית בעלה / או אינו אלא

משיפר, ומה אני מקיים והפר את נדריה עד שלא קיים או אינו אלא אף משקים, תלמוד לומר יקום, בניד הכתוב שנתנח רשות להפר כל היום, כל מוצא שפתיה לנדריה ולא יסיר נפשו לא יקום להוציא את אפטרופוס, אישה הפרס וי' יסלה לה, אם הכעל מיפר מיפר, ואם לאו אינו מיפר, אמרה יודעת אני שכל נדרים שהיה בעלי שומע היה מפר שומע אני יהיה מופר תלמוד לומר אישה הפירס, אם יפר הכעל מופר ואם לאו אינו מופר, אמר לאפטרופוס כל נדרים שהיו נודרת אשתי מיכן עד שאבוא ממקום פלוני היפר לה והיפר לה שומע אני יהיה מופר תלמוד לומר אישה הפרס אם הפר הכעל מופר ואם לאו אינו מופר דברי רבי ואשה, רבי יונתן אומר מעיניו בכל מקום ששלחו של אדם כמותו וי' יסלה לה, סליק פיסקא.

ובל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש למח נאם לפי שהוא אומר והפר את נדרה אשר עליה שומע אני בין שיש בהן עניני נפש בין שאין בהם עניני נפש תלמוד לומר וכל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפירנו, לא אמרתי מלא נדרים שיש בהם עניני נפש, נדרים שהם בינו לבניה מלא תלמוד לומר אלה החוקים אשר צוה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו, שומע אני בין שיש בהם עניני נפש ובין שאין בהן עניני נפש תלמוד לומר כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש ומה זה נדר שאינו מתחלל אלא על פי אחרים הוא מפר כך כל נדר שאינו מתחלל אלא על פי אחרים הוא מפר מיפר דברי רבי ואשה, רבי יונתן אומר מעיניו נדר שאינו מתחלל על ידי אחר לא כו הרי הוא מפר כאיזה צד אם קונם פירות העולם עליה הרי זה יפר, קונם פירות מדינה זו עלי יבא לא מן מדינה אחרת, פירות חנווני זה עלי אין יכול להפר אלא מה זה נדר שאין מתחלל על ידי אחר, אלא כו הוא כפר, אין לי אלא בעל שאינו מפר אלא נדר שיש בינו לבניה ונדר שיש בהם עניני נפש, האב מנין הרי אתה דן הואיל והאב מפר והכעל מיפר, כה הכעל אין מיפר אלא נדרים שבינו לבניה ונדרים שיש בהם עניני נפש אף הוא לא יפר אלא נדרים שבינו לבניה ונדרים שיש בהם עניני נפש, לא חילוף הואיל והאב מיפר והכעל מיפר, מה האב מיפר כל נדר אף הכעל מיפר כל נדר, הא מה אני מקיים כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש בימי הכנר, אבל בימי הנעורים יפר כל נדריה, תלמוד לומר בנעוריה בית אביה, נעורים בבית אביה אמרתי ולא נעורים בבית הכעל, דנתי וחילפתי בטל חכיתי לדין, ככתחילה הואיל והכעל מיפר והאב מיפר, מה הכעל אין מיפר אלא נדרים שבינו לבניה ונדרים שיש בהם עניני נפש, אף האב לא יפר אלא נדרים שבינו לבניה ונדרים שיש בהם עניני נפש, ועוד קל וחומר מה הכעל שספר בכגראין מיפר אלא נדרים שבינו לבניה ונדרים שיש בהם עניני נפש, האב שאין כפר בכגראין, לא אם אמרת כבעל שאין הרשות מתרוקנת לו לפיכך אין מיפר אלא נדרים שבינו לבניה ונדרים שיש בהם עניני נפש, תאמר כאב שהרשות מתרוקנת לו, לפיכך יפר כל נדר לא זכיתי להדין תל אלה החוקים על כורחך אתה מקיש את האב לבעל, מה הכעל אין מפר אלא נדר שיש בהם עניני נפש אף האב יכול, אישה יקימנו ואישה יפירנו, בדרה מן התאנים ומן הענבים קיים בתאנים כולו קיים, היפר לתאנים אין מופר עד שיפר אף לענבים דברי רבי, שמעאל, רבי עקיבא אומר קיים לתאנים ולא קיים לענבים שנאמר אישה יקימנו ואישה יפירנו, בדרה מן התאנים ומן הענבים ושאל לרבים והתיר לה לתאנים ולא לענבים, לענבים ולא לתאנים כולו מותר אסר לה לתאנים

ולא

נדריה שנדרה ברשותו, אמרת קל וחומר הוא אם נדר שנדרה שלא ברשותו הרי הוא מיפר קל וחומר לנדר שלא נדר ברשותו, דבר אחר נדריה עליה נדרים שלא הוקמו ושלא הופרו או אינו אלא נדרים שהוקמו ושהופרו הרי אתה דן הואיל והכעל מיפר והאב מיפר, מה האב אין מפר אלא נדרים שלא הוקמו ושלא הופרו כך הכעל, ועוד קל וחומר ומה האב שהרשות מתרוקנת לו אין מיפר אלא נדרים שלא הוקמו ושלא הופרו הכעל שאין הרשות מתרוקנת לו אינו דין שלא יפר לא נדרים שלא הוקמו ושלא הופרו, לא אם אמרת כאב שאין כפר בכנר, לפיכך אין מיפר אלא נדרים שלא הוקמו ושלא הופרו, תאמר כבעל שאין מיפר בכנר, לפיכך יפר כל נדר, לא זכיתי מן הדין תל אלה החוקים אשר צוה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו, על כורחך אתה מקיש את הכעל לאב, מה האב אינו מיפר אלא נדרים שלא הוקמו ושלא הופרו, אף האב אין מיפר אלא שלא הוקמו ושלא הופרו, או מכאן שפתייה אין ביטוי לא שבועת קנייני שנאמר או נפש כי תשבע לבטא בשפתים ושמע אישה להוציא את החרש, ושמע אישה, אין לי לא ששבעה הוא, השמיעוהו ואחרים מבנין תלמוד לומר קמו כל נדריה, והחריש לה עד שהיה מתכוין לה, שאם נדרה אשתו ואמר סכור הייתי שהיא בתו הרי זו יתוור ויפר שנא' והחריש לה עד שיהא מתכוין לה, וקמו כל נדריה, שאם נדרה וקיים, וחזר והפר, שומע אני יהיה מופר, ומה אני מקיים ומה נדריה עד שלא יפר או אף משיפר, ומה אני מקיים והפר את נדריה עד שלא קיים, או אף משקים תלמוד לומר יקום, בניד הכתוב שכל נדר שקיים שעה אחת אין יכול להפר, ואם ביום שמוע אישה יביא אותה, לימד כבעל שהנאה היא הפרה ולימד כבעל שעשה חריש ושמיעה כיום נדר, והיפר את נדרה, נדריה שעליה מיפר, ולא נדרים שאין עליה, שרבי אליעזר אומר יפר, והדין נותן ומר אם במקום שאין מיפר נדרי, עצמו משנדר הרי זה מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור, במקום שמיפר נדרי אשתו משנדרה, אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור, אמר לו לא אמרה תדור אלא והפר את נדרה אשר עליה נדרי, שעליה מיפר ולא נדרים שאין עליה, דבר אחר אישה יקימנו ואישה יפירנו את שבא לכלל הקס, כא לכלל הפר, לא כא לכלל הקס לא כא לכלל הפר, וי' יסלה לה, הרי שנדרה וביטלה, סליק פיסקא.

ונדר אלמנה וגרושה מן הגישואין, אתר אומר מן הגישואין או אינו אלא מן האירוסין הרי אתר דן הואיל ובעלה אין אביה מיפר נדרה, ואלמנה אין אביה מיפר נדרה, מה בעולה שיעצת מרשות אביה, אף אלמנה וגרושה שיעצת מרשות אביה, או אפילו נהנתא מלה או נתגרשה וניסת לזה, קורא אני עליה ונדר אלמנה וגרושה, כאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, תלמוד לומר ואם בית אישה נדרה מכל מקום, ואם בית אישה נדרה זו נשואה, או אינו לא ארוסה, כשואה אומר ואם היתתה לאיש הא ארוסה אבדוה, ומה תלמוד לו ואם בית אישה נדרה זו נשואה דברי ר' שמעאל, רבי עקיבא אומר זו יתומה בבית האב, ושמע אישה להוציא את החרש, ושמע אישה אין לי אלא ששמע הוא השמיעוהו אחרים מבנין תלמוד לומר קמו כל נדריה והחריש לה, זו חריש לקיים, אתר אומר זו חרישה לקיים, או אינו אלא חריש לקיים, כשואה אומר אם החרש יחריש לה אישה הרי חריש לקיים, לבקש אמה יומה תלמוד לומר והחריש לה זו חרישה לקיים, וקמו כל נדריה, שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר, ומה אני מקיים וקמו כל נדריה עד שלא יפר, או אף

ולא לענבים, לענבים ולא לתאנים אסור, הפיר לה בעלר לתאנים ולא לענבים לענבים ולא לתאנים כולו מופר קיים לה לתאנים ולא לענבים לענבים ולא לתאנים כולו קיים אימתי בזמן שהוא נדר אחר אכל אם אמר שאני טועם ועוד ענבים שאני טועם ונשאל לחכם והתיר לו לתאנים ולא לענבים, לענבים ולא לתאנים, הפיר לה בעלר לתאנים ולא לענבים, לענבים ולא לתאנים, קיים לה לתאנים ולא לענבים לענבים ולא לתאנים הקיום בקיומו והתיר בהפירו.

ואם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום, זה חרישה למקט, אתה אומר חרישה למקט או אינו אלא חרישה לקיום, כשהוא אומר והחריש לה חרישה לקיום אסור וזמר תלמוד לומר ואם החרש יחריש לה זה חרישה למקט, מיום אל יום, שומע אני מקט לעת תלמוד לומר אשר הקים אותה כי החרש לה כיום שומעו, רבי שמעון בן יוחי אומ' מקט לעת הרי אמרה תורה מיום אל יום, ואם הפיר אותם אחרי שבעי, אחרי קיום הנדר, אתר אומר אחרי קיום הנדר או אחרי שבעי כששמעו כשהוא אומר כי החרש לה ביום שובעו הרי שומע אומר, ובה תלמוד לומר ואם הפיר אותם אישה אחרי שומעו אחר קיום הנדר, ונשא עונה, מגיד הכתוב שהוא מוכנס תחתיה לעון והרי דברים קל וחומר ומה אם מידת פורענות מועטת הגורם תקלה לחבירו הרי הוא מוכנס תחתיה, קל וחומר למידת הטובה שהיא מרובה, אלה החזקים אשר צוה יי את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו, על כורחך אתר מקיש את האב לבעל, ואת הבעל לאב בכל מידות שאמרנו, בנעוריה בית אביה, נעוריה בבית אביה אמרתי ולא נעוריה בבית הבעל, רבי שמעון אומר בנעוריה בבית אביה בנעורה המאורסה הכתוב מדבר שיהיו אביה ובעלה מפירים נדריה.

וידבר יי אל משה נקום נקמת להודיע שבחן של ישראל

שאין נפטרים מן העולם עד שהם מנקמ' נקמה שהיא נקמת מי שאמר והיה העולם, מאת המדיני, והרי מואב' היו תחילה דבר שנאמר וילכו זקני מואב מדין מימיהם לא עשו שלום זה עם זה, וכשבאו להלחם עם ישראל עשו שלום זה עם זה ונלחמו עם ישראל, משל למח הדבר דומה לשני כלבים שהיו בעדר והיו צוחים זה עם זה, בא זאב ליטול טלח מן העדר והיה אחד מהם מתגדר כנגדו אמר חבירו אם אני הולך ומסייעו עכשיו הורגו ותוקף עלי, והורגני, עשו שלום זה עם זה ונלחמו עם הזאב, כך מואב ומדין מימיהם לא עשו שלום זה עם זה שנ' אשר הכתאת מדין, וכשבאו להלחם עם ישראל עשו שלום זה עם זה ונלחמו עם ישראל, מאת המדינים שהיו מדינים עם ישראל, מאת המדינים שהיו מתייעצים על ישראל, ואחר תאסף אל עמך, מגיד שמיתתו של משה מעכבת למלחמת מדין, ואעפ' כן הולך וישוב ועשר כשמחר שנאמר וידבר משה אל העם לאמר החלצו, אין החלצו אלא איזוריו שנאמר חלצים תעברו, ויהיו על מדין, אמר להם לא נקמת בשר ודם אתם נוקמים לא נקמת מי שאם' והיה העולם שנאמר אל קנאו ונוקם יי, אלף למטה אלף למטה לכל מטה ישראל תשלחו לצבא ארבעה עשרים אלף דברי רבי שמעון, רבי עקיבא אומר אלף למטה אלף למטה, שנים עשר אלף מח תלמוד לומר לכל מטות ישראל תשלחו לצבא להביא את שבטו של לוי, ומסרו מאלפי בני ישראל, מגיד הכתוב שהיו בני אדם צדיקים וכשירים ומסרו נפשם על הדבר, רבי נתן אומ'

אחרים מסרו, איש פלוני כשר, יצא איש פלוני צדיק יצא למלחמה, רבי אלעזר המודעי אומר כוא וראה כמה חיבתו של רועי ישראל שער שלא שמעו שמיתתו של משה מעכבת למלחמת מדין מה כתיב בהן עוד מעט וסקלנו, משמעו שמיתתו של משה מעכבת מלחמת מדין, התחילו מתחבאים אף על פי כן נמסרו על כורחם שנאמר ומסרו מאלפי ישראל, וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פנחס, מגיד שהם שקולים כפנחס, ופנחס היה שקול כנגד כולם, מפני מה הולך פנחס ולא הולך אלעזר, לפי שהולך פנחס לנקום נקמת אבי אמו שנאמר והמדינים מכרו אותם למצרים, וכלי הקודש, זה ארון שנ' ולא יבואו לראות בכלע את הקודש ולא ימותו, והצערות והתרועה בידו, אין ידו אלא רשותו שנאמר ויחם ארצו מידו וא' וכל טוב אדוניו בידו, ויצאו על מדין, הקיפוה מארבע רוחותיה, רבי נתן אומר נתן להם רוח רביעית כדי שיכירו, ואת מלכי מדין להם נאמר, והלא כבר נאמר את אי ואת רקס ואת צור ואת חור ואת רבע, וזמר תלמוד לומר ואת חמשת מלכי מדין, מגיד הכתוב שכשם שהיו כולם בעיני אהת כך שוו כולם בפני עונתו, ואת כלעם בן בעור הרגו בחרב, נתנו לו ישראל שכר משלם ולא קפחוהו לפי שכא ליתן להם עיצה אמר להם לכשהייתם ששים ריבוא לא יכולתם בהם, ועכשיו אתם יכולים בהם, לכך נתנו לו שכר משלם ולא קפחוהו, רבי נתן אומר בבית דין הרגוהו שנאמר ואת כלעם בן בעור הקים הרגו בחרב וישכנו בני ישראל ואת כל עריהם כבושבותם, זו עבודה זרה שלהם, ואת כל טירותם, מקום שהיו בטיריין, דבר אחר בשרתם מקום שהיו נוטרים שלהם, ויקחו את כל השלל, ויביאו אל משה, מגיד הכתוב שהיו בני אדם כשירים וצדיקים, ולא נחשדו על הגזל לא כענין שנאמר וימעלו בני ישראל מעל בחרם, אבל כאן ויקחו את כל השלל, ויביאו אל משה, וילכו משה ואלעזר הכהן, אבא חנין אומר משום רבי אלעזר לפי שיצאו בערי ישראל לחשוף את הכיזה ויקצוף משה על פקודי החיל, מגיד שאין הסירחון תלוי אלא בגדולו, ויאמר להם משה והייתם כל קהילה אחר לו פנחס רבינו כשם שהפקידנו כן עשיו, וזה חזקו חיו, לבני ישראל בדרך כלעם, מה היה דבר כלעם אחר להם אפילו אתם מכניסים כל חמונות שבעולם לא אתם יכולים להם, שמא מרובים אתם מן המצור שנאמר ויחם שש מאות רכב בחור אלף, כוואונוני נתן להם עצה מה תעשו אליהם של אילו שונא זיכר, העבירו להם נשיכם וננותיכם בוימה והם שטופים בזימור ואלהיהם שולט בהם שורר כלל שכל זמן שישראל עושים רצונו הוא נלחם להם שנאמר יי ילחם להם, וכזמן שאין עושים רצונו כביכול הוא נלחם בהם שנאמר ויהפך להם לאויב, ולא עוד לא שנושה את הרחם אכזרי שנאמר הרי יי כאויב בלע ישראל, ועתה הרגו כל זכר בטף, זו בעולה והראיה ליבעל, או אף על פי שלא נבעלה או שאינה ראויה ליבעל, כשהוא אומר כל השף בנשים הרי שאינה ראויה ליבעל אומר, הא מה אני מקיי' ועתה הרגו כל זכר בטף זו בעולה והראיה ליבעל אף על פי שלא נבעלה, הרגו להם נאמר להפסיק את חמצי דברי רבי שמעון, דבר אחר הרגו למת נאמר שראויה ליבעל, רבי יהודה בעולה על אחת כמה וכמה, אם אמרת בו ענשת מן הרין לכך נאמר הרגו לדמדך שאין עונשים מן הרין, וכל השף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו להם, מיכן היה רבי שמעון בן יוחי אומר גירות עצמם שנתגידיה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשירה לכהונה, ואתם חנו מחזין למחנת שבעת ימי למח

פרשת אלה מסעי

וידבר

י' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל כי אתם עובדים את הירדן / למד נאמר פרשה זו לפי שהוצא אומר או יבדיל משה / אין לי אלא שהפריש משה בעבר הירדן / מנין שציוה משה את יהושע להפריש להם ערי מקלט / תלמוד לומר והקרייתם להם ערים / אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר / אתה אומר אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר / או אינו מדבר אלא בכניסתו לארץ תלמוד לו כי יכירת י' אלהיו את הגוים האלה אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר / כי אתם עובדים את הירדן ארצה כנען / מיכן היה רבינו יונתן אומר אין הירדן בארץ כנען / רבי שמעון בן יוחי אומר אשר על ירדן יריחו / מה יריחו בארץ כנען אף הירדן בארץ כנען והקרייתם אין הקרייה אלא הזמנת ערים / שומע אני אף כרכים תלמוד לומר ערי / אי ערי שומע אני אפילו כפרים / תלמוד לומר ערים / הא כיצד מגיד שלא היו שם אלא שווקים וכתב המביחיה ונס שכתב הרוצח / שומע אני כל הרוצח במשמע תלמוד לומר רוצח / מכה נפש בשגגה / אי מכה נפש שומע אני אף מכה אביו ואביו במשמע תלמוד לומר רוצח הוא / מכה נפש לא אמרתי לא רוצח מכה נפש יצא המכה אביו ואביו שאינו גולה / סליק פיסקא

דקין

לכם הערים למקלט מנואל / למד נאמר לפי שהוא אומר רוצח נואל הרס את הרוצח אין לו דם / שומע אני כינו לבין עצמו יורגנו תלמוד לומר ולא ימות הרוצח עד עומרו הכהן הגדול ולפני העדה למשפט / והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה / עם הראשונות אתה אומר עם הראשונות או אינו אלא חוץ מן הראשונות כשהוא אומר את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען אילו הם כצר במדבר בארץ המישור לראובני ואת ראמות בגלעדי לגדי ואת גולן בבשן למנשי / וכנגדן שלש בארץ כנען שנאמר ויקדשו את קדש בגליל בהר ואת שכם בהר אפרים ואת קרית הארבעה חזקון בארץ כנען / נבצינו למיד' שש ערי שבת למחצה שבער הירדן לשעת השבטים ומהצה שבערן כנען / לפי דרכינו למדנו שרוב שופכי דמים בארץ גלעד / ערי מקלט תהיינה להם / אין לי אלא שקולטות בארץ בחוצה לארץ מניין תלמוד לומר תהיינה / אין לי אלא לבני ישראל לגרים מנין תלמוד לומר ולגו ותושב בתוכם / או אינו אלא כשם שהגר הוא גולה על ידי ישראל כך ישראל גולה על ידו של גר / אמרת אם שהרגו ישראל פטור קל וחומר שלא יגלה אלא אם כן הרג ישראל הרגו אם הרגו ישראל בהרגו תהיינה שש הערים האלה למקלט / למה הוא אומר לפי שהוצא אומר ואת שלש הערים תתנו מעבר לירדן / שומע אני הראשונות שמפרישים תהיה קולטת / תלמוד לומר תהיינה שש הערים האלה למקלט / מגיד הכתו שלא קלטו אחת מהם עד שהורשו כולם / ואם בכלי ברזל הכהו וימת רוצח הוא / למה נאמר לפי שהוא אומר או באבן די או בכלי עץ אין לי אלא שהרגו כאילו שיהיה חייב / בברזל מנין תלמוד לומר ואם בכלי ברזל הכהו וימת רוצח הוא / עד שלא יאמר יש לי ברין אם כשהרגו באבן או בעץ חייב קל וחומר בברזל אלא אם כן ענשת מן הדין / לכן נאמר אם בכלי ברזל הכהו וימת רוצח הוא מות יומת הרוצח ללמדך שאין עונשים מן הדין / או מה אבן מלוא יד אף ברזל מלוא יד / גלוי היה לפני הקדוש ברוך הוא שהברזל

ממית

נאמר לפי שהוא אומר וכל אשר באהל ויטא שבעת ימים / שומעני אף הקש וההירות בזאת התורה לא בא לכלל טומאה / אתם ושביכם / מה אתם בני ברית אף שביכם בני ברית / וכל בנך וכל כלי עור / למד נאמר לפי שהוא אומר או עור או שק אין לי אלא שק מנין לעשות כל מעשר עזים כשק / אמרת קל וחומר / ומה המת המור עשה בו כל מעשר עזים כשק / שרץ הקל אינו דין שנעשה בו כל מעשר עזים כשק / אמרת דנין מן החמור להקל ולהחמיר עליו / אלא כה תלמוד לומר בנך כמת אלא שכבר קל וחומר הוא / מה שרץ הקל עשה בו את הבנך כשק / המת חמור דין הוא שנעשה בו את הבנך כשק / מה תלמוד לומר בנך כמת מופרז להקיש ולדון גזירה שוה נאמ' כאן בנך ונאמר להלן בנך מה בנך האומר להלן עשה בו כל מעשר עזים כשק / אף בנך האומר כאן עשה בו מעשר עזים כשק / ומה כאן טווי וארגו אף להלן טווי וארגו / להכניא את פסיקיא ופונדא וחכש של חמור שהם טווי וארגו יצאו פתילות וחכלים שאינו טווי וארגו / ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זה הדיבר אשר צוה י' לאמר משה רבינו לפי שהיה בכלל כעס בא לכלל טעות / רבי אלעזר אומר בשלשה מקומ' בא לכלל כעס ובא לכלל טעות כיוצא בו אתה אומר ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הכהנים לאמר קודש הוא לכם / מהו אומר מדוע לא אכלתם את החטאת וגו' / כיוצא בו אתה אומר ויאמר אליהם שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים מהו אומר וירס משרה את ידו וידך את הסלע במטהו פעמים / אף כאן אתה אומר ויקצוף משרה על פקודי החיל שרי האלף ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה / מהו אומר ויאמר אלעזר אל אנשי הצבא הבאים למלחמה משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות / ויש אומרים משה נתן לו רשות לאלעזר הכהן לדבר שכשפטר משה בן העולם לא יהיו אומרים לו בחיי משה רבך לא היית מדבר עכשיו מה אתה מדבר / רבי יאשיהו אמר שהיה אומר דבר כשם אומר שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי / סליק פיסקא

אך

את הזהב ואת הכסף אתה אומר כלים או אינו אומר אלא גלומי הרי אתה דין והאילו / תי' ישראל מטמים הרוגו מדין מטמאין מה מתי ישראל כלים ולא גלומים אף מתי מדין כלים ולא גלומים / רבי יוסי הגלילי אומר כלים / אתה אומר כלים או אינו אלא גלומים תלמוד לומר אך חלק / כל דבר אשר יבוא כגון הללוסין והסכינים והקדירות והשפודים והאסכלות מפני גיעולי גוים / וכל אשר לא יבוא כגון הכרדוכאות והכוסות והקיתנות והקומקומים והזירות מפני גיעולי גוים / והרי דברים קל וחומר ומה אם מי שאין טעון טבילה טעון הייתה מי שטעון הייתה אינו דין שישטען טבילה / והרי דברים קל וחומר מי שאין טעון הייתה דין הוא שישטען טבילה / וכנסתם בניכם כיום השביעי ושחרתם / למה נאמר לפי שהוא אומר בחלל חרב בא הכתוב ולימוד על החרב שהוא טמא והנוגע בה טמא טומאת שבעה הא למדנו לכלים זאדים / כלים זאדים מניין תלמוד לו וככסו בגדיהם הא למדנו לכלים זאדים וכלים / ואחר תבוא אל המחנה /

מה כאן אסור לבוא אל המחנה אף כאן אסור לבוא אל המחנה / ומה להלן עד הערב אף כאן עד הערב

סליק פיסקא : וכלין סידרא :

חומר / לחייבו מיתה או אתה יכול שמא שונג הרנו / לחייבו גלות או אתה יכול שמא מויד הרנו / והוא לא אויב לו / לפסול את השונאים מלישב בדין / אין לי אלא שונאים / קרובים מניין תלמוד לומר בין המכה ובין גואל הדם / אין לי אלא דיינים שפוגל בהם שונאים וקרובים / עדים מניין הוי אתה דן הואיל ואמר תורה הרנו על פי דיינים / הרנו על פי עדים / מה דייני פוסל בהם שונאים וקרובים אף העדים / פסול בהם שונאים וקרובים / ועוד קל וחומר / ומה דיינים שאין הדברים נגמרים על פיהם פוסל בהם שונאים וקרובים / עדים שהדברים נגמרים על פיהם אינו דין שיפסול בהם שונאים וקרובים / אין לי אלא רוצח שאר חייבי מיתות מניין תלמוד לו על המשפטים האלה / אין לי אלא לישראל לגרים מניין תלמוד לומר על המשפטים האלה / אין לי אלא דיני נפשות דיני ממונות מניין תלמוד לו על המשפטים האלה / או כשם שדיני נפשות בעשרים ושלשה כך דיני ממונות בעשרים ושלשה תלמוד לומר על המשפטים האלה / אלה בעשרים ושלשה ואין דיני ממונות בעשרים ושלשה / הרי הוא אומר עד האלהים יבוא דבר שניהם / ומנין שדיני נפשות בעשרים ושלשה תלמוד לומר ושפטו העדר / הרי הם עשרה / והצילו העדה הרי עשרה / שלשה מניין הרי אתה דן הואיל ואמרר תורה הרנו על פי עדים / הרנו על פי משי דיינים / מה עדים שנים אף דיינים שנים / אין בית דין שקול מוספים עליהם עוד אחד הרי שלשה / דרושי רשומות אצרו שלשה עדיות הכתובים בפרשה / ללמד שדיני נפשות בשלשים / והצילו / מיכן אתה דן הרנו נפש אחת בין בשוגג בין במזיד הכל מקדימים לערי מקלט בית דין שולחים ומביאים אותם משם / מי שנתחייב מיתה הרנוהו ושלם נתחייב מיתה פטרוהו / מי שנתחייב גלות מחזירים אותו למקומו ט"ו והשיבו אותו העדה / רבי מאיר אומר רוצח מקצת ימיו של אדם / וכהן גדול מאריך ימים של אדם / רבי אומר רוצח מטמא את הארץ וסלקא את השכינה / וכהן גדול גורם לשכינה / שתשרה על האדם בארץ / אין בדין שיתאם מי שמטה את הארץ לפני שגורם להשרות את השכינה על אדם בארץ / ואם יצא יצא / אמר ר' אלעזר בן עזריה ומה אם מידת פורענות מועתת הפוסע פסיעה אחת הרי הוא מתחייב בנפשו קל וחומר למידת הטוב שמרוכה / ומצא אותה גואל הדם / בכל אדם כי בעיר מקלטו ישב / מיכן אתה אומ' הרנו באותה העיר גולה משכונה לשכונה / וכן לוי גולה מעיר לעיר / ואחרי מות הכהן הגדול ישוב / ולא לסררותו דברי רבי יהודה / רבי מאיר אומר ישוב לסררותו / סליק פיסקא

והיו

לכם לחוקת משפט / שינהוג הדבר לדורות / בכל מושבותיכם / בארץ ובהוצאה לארץ / כל מכה נפש לפי עדים ירצח את הרוצח וגומ' / למה נאמר לפי שהוא אומר ולא ימות הרוצח בגואל הדם הוא ימיתנו / שומע אני ירנונו בינו לבין עצמו תל כל מכה נפש לפי עדים / מגיד שאין הורנים אלא בעדים דברי רבי יאשיהו / רבי יונתן אומר כל מכה נפש למה נאמר לפי שהוא אומר ולא ימות הרוצח / שומע אני ירנונו בכית דין ושלם בעדים / תלמוד לומר כל מכה נפש לפי עדים / מגיד שאין הורנו אלא בבית דין ובעדים / ועוד אחד לא יענה בנפש למות עונה הוא בו לזכר / ועד אחד / עונה הוא בשכועה / ועד אחד / זה כהן את כל מקום שכל עד הרי הוא בכלל שני / עד שיפוטו לך הכתו עד אחד / ולא תקחו כופר בנפש רוצח / למה נאמר לפי שהוא אומר אם כופר וישת עליו / או כשם שנותנים פדיון למותמים בידי שמים כך יהיו נותנים למותמים בידי סיפרי

ממית במשהוא לפיכך לא נאמר בו יד לא אפילו מחט ואפילו בצינורא אין לי אלא שהרנו ישראל כבדול שיהא חייב השליך עליו עשתות וגולמים מניין תלמוד לומר רוצח הוא מות יומת הרוצח מכל מקום / ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימות רוצח הוא מות יומת הרוצח למח נא לפי שהוא אומר וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו / שומע אני שאם יכנו בין בדבר שהוא כדי להמיתו ובין בדבר שאינו כדי להמיתו יהא חייב ה"ל אם באבן יד אשר ימות בה הכהו / מגיד הכתוב שאינו חייב עד שיכנו בדבר שהוא כדי להמיתו / שומע אני אף על מקום שאינו כדי להמיתו תלמוד לומר וכי יהיה איש שונא / מגיד הכתוב שאינו חייב עד שיכנו בדבר שיש בו להמיתו ועל מקום שהוא כדי להמיתו / אין לי אלא שהרנו באבן שיהא חייב גילגל עליו סלעים ועמודים מניין תלמוד לומר רוצח הוא מות יומת הרוצח מכל מקום / ואם בכלי עץ / יד אשר ימות בה הכהו וימות רוצח הוא למה נאמר לפי שהוא אומר / וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ואת תחת ידו נקום / נקם / שומע אני בין שיש בו כדי להמיתו ובין שאין בו כדי להמיתו תלמוד לומר או בכלי עץ / יד אשר ימות בה הכהו וימות רוצח הוא מגיד הכתוב שאינו חייב עד שיכנו בדבר שיש בו כדי להמיתו / שומע אני אף על מקום שאינו כדי להמיתו תלמוד לומר וכי יהיה איש שונא / לרעהו וארכ לו קס עליו והכהו נפש / מגיד הכתוב שאינו חייב עד שיכנו בדבר שיש בו כדי להמיתו / אין לי אלא שהרנו בעץ שהוא חייב השליך עליו קורות וכלונסות מניין תלמוד לומר רוצח הוא מות יומת הרוצח מכל מקום / גואל הדם הוא ימית את הרוצח למה נאמר לפי שהוא אומר / אם באבן יד או בכלי עץ / אין לי אלא שהרנו באבן שהוא חייב / מניין בשאר כל דבר / הרי אתה דן בניין אב מכין שלשתם לא ראו אבן כראי העץ ולא ראי העץ כראי אבן / ולא ראי זה וזה כראי כרזל / ולא ראי כרזל / כראי שניהם / הצד השווה שלשתם שהוא כדי להמיתו / ואם המית מצורח כיד גואל הדם להמיתו אף כל שהוא כדי להמית והמית מצורח כיד גואל הדם להמיתו תלמוד לומר כיד גואל הדם / ואם כשנאה יהדפנו / למה נאמר לפי שהוא אומר ואם בכלי כרזל הכהו או באבן יד או בכלי עץ / יד אין לי אלא שהרנו באבן שהוא חייב / דחפו מראש הגג ונפל ומת מנין תלמוד לומר ואם כשנאה יהדפנו מכל מקום / או אפילו דחפו לתוך המים / או לתוך האור או סיכה בראת הכלב או את הנחש הרי אתה דן בניין אב מכין שלשתם / לא ראי אבן כראי עץ ולא ראי עץ כראי אבן / ולא ראי זה כראי כרזל / ולא ראי כרזל כראי שלשתם / הצד השווה שבשלשתם שהוא מחמת הממיתים והמית הרי זה חייב / יצא את שדחפו לתוך האור או לתוך המ' ושיסה בו את הנחש שדינו מס' לשם / או השליך עליו בצדיה / שצידה לו שמתכוין לו / ואם באבן הכהו למה נאמר לפי שהוא אומר ואם בכלי כרזל / ואם באבן יד / ואם בכלי עץ / אין לי אלא שהרנו באבן שהוא חייב דחפו ודקו חנקו בעצמו מנין תל בידו מכל מקום / גואל הדם הוא ימית את הרוצח / למה נאמר והלא כבר נאמר גואל הדם הוא ימיתנו / ומיד תלמוד לומר גואל הדם הוא ימית את הרוצח / שיכול אין לי אלא שיש לו גואל / מי שאין לו גואל מניין תלמוד לומר גואל הדם מכל מקום / ואם כפתע בלא איבה הדפו להוציא את השונג / או השליך עליו כל כלי שלם צודה לו / ושלם מתכוין לראו בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות / להביא את הסומא ואת הזורק כלילה / רבי יהודה אומר בלא ראות להוציא את הסומא / והוא לא אויב לו / איסיבן עקביא אומר נמצא חומר קולו / וקולו

אדם תלמוד לומר ולא תקחו כופר / רבי יאשיה אומר הרי שיעא ליהרנ וחבל כאחרים חייב / חכלו כו' אחרים פטורים כגופו ולא בממונו / או עד שלא נגמר דינו תלמוד לומר אשר הוא רשע למות / עד שלא נגמר דינו חייב / משנגמר דינו פטור / רבי יונתן אומר הרי שיעא ליהרנ וקדם אחר והרגו פטור / או עד שלא נגמר דינו תלמוד לומר אשר הוא רשע למות / עד שלא נגמר דינו חייב / משנגמר דינו פטור / ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו / הרי שהרנ את הנפש במזיד / שומע אני אם יתן ממון ויגלה תלמוד לומר לא תקחו כופר לנוס שמה / ולא תחניפו הארץ / הרי זו אוזרה לחניפים / דבר אחר ולא תחניפו אל תגרמו את הארץ שהיא מהגפת לכם / כי הדם הוא יחניף / רבי יאשיה היה אומר לשון נוסריקין / כי הדם יחן אף בארץ / ולא יאריך לא יכופר / למה נאמר לפי שהיה אומר וערפו שם את העגלה הרי שנתערפה עגלה ואחר כך נמצא ההורג שומע אני יתכפר להם תלמוד לומר לא יאריך לא יכופר / ולא תשמה הארץ אשר אתם יושבים בה מגיד שפיכות דמים משמה הארץ ומסלקת את השכינה ומפגי שפיכות דמים הרב בית המקדש / מעשה בשני כהנים שהיו שוין ורצין ועולין ככבש וקדם אחד מהם לחכירו ברחוק ארבע אמות נטל סכין ותקע לו בלבו / כא רבי צדוק ועמד על מעלות האולם ואמר שמעוני אחינו בית ישראל הרי הוא אומר כי ימצא חלל באדמה / כואו ונמדוד על מיראוי להביא את העגלה על ההיכל או על העזרה / געו כל ישראל בכביה ואחר כך בא אביו של תינוק אמר להם

אחינו הריני כפרתכם עדיין בני כפרפר ולא נשמאת הסכין ללמוד ששומאת סכינים חביבה להם יותר משפיכות דמים / וכן הוא אומר וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד כי מלא את ירושלם מה לפה / מיכן אמרו בעון שפיכות דמים שכינת מסתלקת ומקדש משמא / אשר אני שוכן בתוכה / חביבים ישראל שואף על פי שהם שמיאים שכינה ביניהם שנאמר כי אני שוכן בתוכה / ואומר ולא יטמאו עוד את מחניהם / ולא תשמה הארץ רבי נתן אמר חביבים ישראל שכל מקום שגלו שכינה עמהם / גלו למצרים שכינתו עמהם שנאמר הגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה / גלו לבבל שכינה עמהם שנאמר למענכם שולחתי כבלי / גלו עולם שכינתו עמהם שנאמר ושמתי כסאי בעולם והאברתי משם מלך ושרים / גלו לארדוס שכינתו עמהם שנאמר מי זה כא מארדוס חמוץ בנגדים מבוצרה / וכשהם חוזרים שכינתו עמהם שנאמר ושכ יי את שבותך ורחמך והשיב לא נאמר אלא ושכ יי אלהיך / ואומר אתי מלבנות כלל אתי מלבנות תכתיב תשוב מראש אמנה מראש שניד וחרמון ממעונות אריות ומהררי גמרים / רבי אומר משל למה הדבר דומה למלך שאמר לעבדו אם תבקשוני הריני אצל בני כל זמן שאתם מבקשיני הריני אצל בני / וכן הוא אומר חשוכן אתם בתוך שומאותם / ואומר בטמאם את משכני אשר בתוכם / ואומר ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם / ואומר ולא תשמה את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה כי אני יי שוכן בתוך בני ישראל /

סליק להו ספר במדבר סיני ברוך הגבר אשר יבטח באדני

והן קלו ברייתות :